

A

NAGYVÁRADI KIR.

KATH. JOGAKADEMIA

ALMANACHJA

AZ 1903—1904. TANÉVRŐL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KÖZLI:

AZ IGAZGATÓ.

HARMINCZADIK ÉVFOLYAM.

NAGYVÁRAD

NYOMATOTT IFJ. BERGER SÁMUEL KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1904

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. TÖRTÉNELMI VISSZATEKINTÉS.

A nagyvárad kir. akadémiát b. e. Mária Terézia alapította az 1780-ik évben. Eleintén ugyan csak a bölcsészeti szakma volt ezen akadémián képviselve, de már 1788. évi június hó 17-én kormányrendelet által két évfolyamú jogi fakultással kibővítettett, mely évfolyamok közül az első 1788. szept. 1-én, a második 1789. évi szeptember 1-én nyitvatott meg.

1855-ben a tanintézet cs. kir. jogakadémia neve alatt három évfolyamú jogtanodává szerveztetett, mindazonáltal a jogvégzeteket csak kivételesen bocsátották, még pedig 4 egyetemi félév utánpótlása mellett, a jogi szigorlatokra. A tennylv német volt. A bölcsészeti tanfolyam pedig még 1850-ben a helybeli premontrei főgymnasiumba, mint ennek a 7. és 8. osztálya, beolvasztatott.

1861-ben ismét a magyar tannylv hozatott be, 1867-ben újabb ideiglenes szervezetet nyert az intézet, végre 1874-ben az azon évi május hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározással *a két magyar egyetem jogi karával egyenjogú, négy évfolyamú teljes jog- és államtudományi karrá alakítatott át*, melynek végeztével a jogtanulók közvetlenül, azaz minden utánpótlás nélkül, de csak egyetemen, jogszigorlatokra bocsátatnak.

1889. évi márczius hó 17-én az intézet *százados fennállásának jubileumát* ünnepelte meg.

Jelenleg a nagyvárad kir. jog- és államtudományi karnál következő nyolcz tanszék van rendszeresítve u. m.
1) a római jogra, 2) a jogbölcsészetre és büntető jogra, 3) a nemzetgazdaságtan-, pénzügytanra és a magyar pénzügyi törvényekre, 4) a magyar és osztrák magánjogra, 5) a peres és perenkívüli eljárásra, váltó- és kereskedelmi jogra, 6) a statisztikára és a magyar közigazgatási jogra, 7) a jogtörténetre és egyházi jogra, 8) a politikára, a magyar közjogra s a jog- és államtudományokba való

általános bevezetésre. Ezekon kívül előadottnak még a bányá- és tételes nemzetközi jog, a bölcsészeti erkölcsstan, a művelődéstörténetet, az egyetemes történet legújabbkori része, az államszámviteltan, a törvényszéki orvostan és a közegészségstan.

Az intézet a kath. tanulmányi alapból tartatik fenn.

II. A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR SZEMÉLYZETE.

Igazgató:

Dr. *Bozóky Alajos*, kir. tanácsos, képesített egyetemi magántanár, a római jog. nyilv. rendes tanára, sz. I. alapvizsgálati bizottság e. i. elnöke, a jog- s az államtudományi államvizsgálati bizottságoknak, Nagyvárad város törvényhatósági s jogügyi bizottságának, a m. jogászgűlés állandó bizottságának, a biharmegyei régészeti és történelmi egyesület s a nagyváradai jogász egyesület, a Szt-István társulat választmányának s irodalmi osztályának tagja, a budapesti t. egyetemi központ növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolájának s a nagyváradai Szigligeti Társaság tiszteletbeli tagja. Olaszi, Lukács György-utca, 23. sz. a.

Nyilvános rendes tanárok:

Dr. *Molnár Imre*, képesített egyetemi magántanár, a nemzetgazdaságtan, pénzügytan és a m. pénzügyi törvényisme és a tételes nemzetközi jognak ny. r. tanára, a II. alapvizsgálati és az államtudományi államvizsgálati bizottságoknak tagja, Nagyvárad város törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, szépészeti és közlekedésügyi bizottságának tagja. Szigligeti-utca, saját házában.

Dr. *Persz Adolf*, sz. sz. m. m. bölcsész- és jogtudor, h. ügyvéd, képesített egyetemi magántanár, a jogtörténet és egyházi jog ny. r. tanára, az államszámviteltan magántanára, az I. alapvizsgálati s a két államvizsgálati bizottságnak tagja, 1904. márczius 1-ig akadémiai könyvtárnok. Szaniszló-utca, 60. sz. a.

Köröstarjáni Dr. *Hoványi Gyula*, képesített egyetemi magántanár, a jogbölcészlet és büntető jognak ny. r. tanára, a jogtudományi államvizsgálati bizottság e. i. elnöke s a II. alapvizsgálati bizottság tagja, 1904. márczius 1. óta akadémiai könyvtárnok, úgy nemkülömben Nagyvárad város törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, gyámhatósági, valamint a nagyvárad felső kereskedelmi iskola felügyelő bizottságának, vízvezetéki és árvaházi felügyelő bizottságának és a községi iskolaszék választott tagja, az országos Pázmány egyesület rendes tagja, a nagyvárad jogászegylet és a Szigligeti Társaság választmányának tagja, kath. autonómiai kongressusi képviselő, a kongresszus 27-es, 12-es és 9-es bizottságának tagja és előadója, a nagyvárad kereskedelmi iskolán a nemzetgazdaságtan tanára. Olaszi, Kórház-utcza, 4. sz. a. (Saját házában.)

Dr. *Szolcsányi Hugó*, képesített egyetemi magántanár, a statisztikai és m. közigazgatási jognak ny. r. tanára, a II. alapvizsgálati bizottság e. i. elnöke, a jog- és az államtudományi államvizsgálati bizottságok tagja. Olaszi, Sal Ferencz-utcza, 17. sz. a.

Dr. *Ágoston Péter*, okleveles bíró, a magyar és osztrák magánjog s a m. bányajognak ny. r. tanára, az I. alap- és a jogtudományi államvizsgálati bizottságnak tagja, Olaszi, Fő-utcza Bartsch-ház.

Nyilvános rendkívüli tanárok:

Dr. *Somló Bódog*, kolozsvári t. egyetemi magántanár, az encyclopaedia, magyar közjog és politika ny. r. tanára, a II. alap- és államtudományi államvizsgálati bizottság tagja, 1904. február 8-ig a kar jegyzője. Ujváros, Kosuth Lajos-utcza 11. sz. a.

Dr. *Mártonfy Marczell*, ügyvéd, a peres és perenkívüli eljárás, kereskedelmi és váltójog ny. rk. tanára, az I. alap- és a jogtudományi államvizsgálati bizottságok tagja és 1904. február 8-óta a kar jegyzője. Olaszi, Verbőczy-utcza 12.

Magántanárok:

Dr. *Károly Irén*, premontrei kanonokrendű áldozár, képesített főgymnasiumi ny. r. tanár, a bölcészeti erkölcsstan magántanára, a magyar matematikai és fizikai társulat alelnöke. Olaszi, Uri-utcza, premontrei társház.

Dr. *Némethy Gyula*, theologiai ny. r. tanár, a művelődéstörténet magántanára, az államtudományi államvizsgálati bizottság kültagja, a biharmegyei történelmi- és régészeti egyesület titkára. Seminarium.

Dr. *Baróthy Ákos*, Nagyvárad város t. főorvosa, a törvényszéki orvostan és közegészségtan m. t. Olaszi, József-utca.

Hitszónok :

Dr. *Némethy Gyula*, (lásd fentebb.)

Könyvtárnok :

Dr. *Hoványi Gyula*, (lásd fent.)

Hivataliszolga :

Kertész István, az akadémiai épületben.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
III. VIZSGÁLATI BIZOTTSÁGOK.

I. Alapvizsgálati bizottság :

Elnöke: Dr. *Bozóky Alajos*, h. elnök: Dr. *Persz Adolf*, tagjai: Dr. *Persz Adolf*, Dr. *Ágoston Péter*, Dr. *Mártonfy Marcell*.

II. Alapvizsgálati bizottság :

Elnöke: Dr. *Szolcsányi Hugó*, h. elnök: Dr. *Hoványi Gyula*, tagjai: Dr. *Molnár Imre*, Dr. *Hoványi Gyula*, Dr. *Somló Bódog*.

Jogtudományi államvizsgálati bizottság :

Elnöke: Dr. *Hoványi Gyula*, h. elnök: Dr. *Szolcsányi Hugó*, beltagjai: Dr. *Bozóky Alajos*, Dr. *Persz Adolf*, Dr. *Szolcsányi Hugó*, Dr. *Ágoston Péter*, Dr. *Mártonfy Marcell*.

Kültagjai :

Dr. *Berkovits Ferencz*, h. ügyvéd,
Czvek Kálmán, kir. táblai bíró,

Dobosfy Alajos, kir. táblai bíró,
Hlatky Endre, h. ügyvéd, az ügyvédi kamara elnöke,
Dr. Imrik Péter, kir. táblai bíró,
Medvigy Mihály, kir. táblai tanácselnök,
Nagy Ferencz, kir. tszéki elnök,
Nesztor Fózsef, h. ügyvéd,
Dr. Plopu György, kir. táblai bíró,
Rádl Ödön, h. ügyvéd,
Ritoók Zsigmond, a kir. tábla elnöke, kir. tanácsos,
Sávell Kálmán, kir. főügyész.

Államtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: *Dr. Persz Adolf*, h. elnöke: *Dr. Molnár Imre*,
 beltagjai: *Dr. Bozóky Alajos*, *Dr. Szolcsányi Hugó*,
Dr. Somló Bódog.

Kültagjai:

Andrássy János, nváradai l. sz. kanonok sz. széki ülnök.
Dr. Beöthy László, Bihar megye főispánja,
Bunyitai Vincze, nagyváradai l. sz. kanonok, a m. t.
 akadémia l. tagja.

Darvassy Endre, kir. tanácsos, ny. pénzügy-igazgató.
Dr. Némethy Gyula, theol. tanár, akad. mtanár és
 hitszónok.

Papp János, országgy. képviselő, ny. megyei főjegyző.
Papp Miklós, kir. tanácsos, r. kir. pénzügyigazgató.
Ritoók Zsigmond, a kir. tábla elnöke, kir. tanácsos.
Sal Ferencz, a vaskorona rend lovagja, kir. tanácsos,
 Nagyvárad város ny. polgármestere.

Dr. Tisza István gróf, m. kir. miniszterelnök és bel-
 ügyi minister, Bihar megye that. biz. tagja, orsz. képviselő.

IV. AZ 1903/904. TANÉV TÖRTÉNETE.

Az idei tanévet 1903. évi szeptember 15-én nyitottuk meg a szokott ünnepélyességgel.

D. e. 10 órakor az akadémiai ifjuság, élén a tanári karral, a premontreai templomban Veni Sancté-ra ment.

A misét dr. *Némethy* Gyula akadémiai hitszónok mondotta. Azután mindnyájan az akadémia dísztermébe vonultak a tulajdonképeni tanév-megnyitó ünnepélyre. Ez alkalommal is a helybeli társadalom több kiváló tagja tisztelte meg akademiánkat megjelenésével u. m. *Vinkler* József v. püspök, káptalani helynök, nagyprépost, *Széchenyi* Jenő és *Fetser* Antal apátkanonokok, *Ritoók* Zsigmond a kir. tábla elnöke, *Nesztor* József ügyvéd és mások.

Mindenek előtt Dr. *Bozóky* Alajos, kir. tanácsos, igazgató lépett az emelvényre s a következő megnyitó beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt Tanári Kar!

Szeretett Akadémiai Ifjuság!

Szívem mélyéből üdvözlöm Önöket, kik az új tanév kezdetén, egyenesen az Isten házából jövet, e helyen összegyültek: üdvözlöm pedig Alma Materünk nevében, mert őszintén óhajtom, hogy szerető anyánk oltalmazó szárnyai alatt testvéries egyetértésben végezzük nehéz feladatunkat, hogy sem mi, tanáraik, sem Önök tanítványaink, ne találjanak okot a neheztelezésre, a miért a sors bennünket itt összehozott, hanem hogy ép ellenkezőleg az itten közösen eltöltött éveket életünk legkedvesebb emlékei közé sorolhassuk.

Az új tanév megnyitása nálunk ünnepszámba megy. Kölcsönös ünnepélyes bemutatkozás ez az első találkozás dísztermünkben s nekem egyszersmind kedves alkalom, hogy Önökhöz, ifjú barátaim, a pillanat komolyságához mért rövid beszédet intézzek, melyből hivatásuk jelentőségét s az avval járó kötelességeiket megérthetik.

Szüleik a végből küldötték Önöket ide, hogy magoknak itt hasznos ismereteket gyűjtve, a *jogi* pályán keressék boldogulásukat. Voltaképen csak elméleti tanulmányaik befejeztével fogják megsejteni, hogy milyen jelentősége van a jogi pályának sokféle ágazataival, addig, míg ezen ponthoz eljutnának, bízniok kell mibennünk, tanáraikban, hogy mindaz, a mire Önöket oktatjuk, hozzá tartozik kitzűött céljok eléréséhez, jobban mondvá ahhoz, hogy céljokat elérhessék, mert garanciát természetesen nem vállalhatunk arra, hogy valóban el is fogják érni.

Tudniok kell ugyanis, hogy küzdelem, még pedig nehéz küzdelem az élet,* erre a küzdelemre tehát kellően

* Vivere militare est, Seneca, epist. 96.

el kell készülniök - botorul cselekszik a ki csak úgy vakon neki vág az életnek és sorsát a szeszélyes és megbizhatatlan szerencsére bizza*, a helyett, hogy idejekorán gondoskodnék alkalmas eszközökről, melyekkel felfegyverkezve elszántan tekinthesse a jövőbe.

Azonban nemcsak a magok kedvéért kell Önöknek iparkodniok, hogy majdan megállhassák helyöket az életben, hanem azon oknál fogva is, mert *kötelességök*, hogy tehetségökhöz képest a közjó előmozdításához is hozzájáruljanak. Az ember társas lény, ezt a vonalmat a bölcs isteni Gondviselés oltotta be szívünkbe, nem élhetjük le életünket teljesen visszavonultan a világtól s ügyet se vetve másokra, hanem arra vagyunk utalva, hogy egymást kölcsönösen támogassuk, azért kell folytonosan egymással érintkeznünk, tehát a mi földi boldogulásunkat is csak az adott viszonyok között a társadalomban kereshetjük. S épen a társadalmi viszonyokat szabályozzák azok az alapelvek és igazságok, melyek a jog- és államtudományokban foglaltatnak. A kiknek tehát meg van adva a mód, hogy a jogi pályán működhessenek, azok ugyanakkor, midőn tehetségeiket kifejtik, tudományos ismereteiket érvényesítik és gyakorlatilag alkalmazzák, nemcsak önmaguknak szerezhetnek tisztességes és befolyásos állást a társadalomban, hanem egyszersmind a közjónak, a hazának is kiváló szolgálatokat teljesíthetnek.

No's Önök erre határozta el magokat. Nemde, hogy nemes a czél, mely elébök ki van tűzve? Ámde ép olyan nemes legyen ambíciójuk is, hogy ezen czélnak elérésére alkalmasakká, képesekké váljanak. Ez be is og következni, ha komolyan fognak a munkához és egyetlen alkalmat sem szalasztanak el, melyet szellemi kincsök gyarapítására fölhasználhattak volna.

Jól tudom, hogy életvidor fiatal emberektől nem lehet azt kívánni, hogy egyszerre ők is olyan komolyakká legyenek, mint a milyenek mi öregek vagyunk; hogy az élet örömeiről lemondjanak, mielőtt azokat megismerték volna: hogy egyebet se tegyenek, mint folytonosan csak tanulni és tanulni - de hát ezt nem is követeljük mi Önöktől, mert evvel Önöket a tanulmányoktól inkább elriasztanók, semmint éppen ellenkezőleg Önöket azokkal megbarátkoztatnók. Okos beosztás mellett marad elég idejük a kellemes szórakozásokra is. Mégis óva intem Önöket minden szertelenségtől, észt- és velőtrontó kicsa-

* Nihil est tam contrarium rationi atque constantiae, quam fortuna. Cicero, de div. II, 7, 18.

pongástól üres léhaságtól, erkölcsi eltévelyedéstől, miút megannyi örvénytől, mely Önöket elnyeléssel fenyegeti; vagy ha netalán a vést szerencsésen kikerülnék is, minden bizonynyal messze elterelné Önöket életcéljuktól.

Akadémiai tanulmányaik a dolog természete szerint túlnyomóan receptív és csak elenyésző kis mértékben produktív jellegűek lesznek. De ez sem nem csodálni, sem nem sajnálni való dolog. Előbb meg kell szerezniök azt a szellemi kincset, hogy később ugyanannak segítségével hasznot produkálhassanak. Azonban már az ismeretek gyűjtésénél legyen gondjuk arra, hogy mindig és mindenben az *igazság megismerésére* fognak törekedni és fogadják meg lelkükben, hogy soha semmiféle *csillogó és szemkápráztató, de az igazsággal össze nem egyeztethető theoria kedvéért nem fognak az egyszer fölismert igazság útjáról letérni*, hanem habozás nélkül ilyen akár nyílt, akár alattomos támadásokkal szembe szállani és mindig csak az *igazság diadaláért* harcolni, mert elvégre is nagyon szomorú volna, ha nem bizhatnánk az igazság diadalában! Már Horatius mondá: *
Justum ac tenacem propositi virum — non ferient ruinae! A tántoríthatatlan igaz lelkű férfit még a romok sem temethetik magok alá. De hát, *melyek az igazságnak ismertető jelei?* Oh azokat nem kell sokáig keresni. Az ember úgy van teremtve, hogy megtudja különböztetni a jót a rossztól: ezen képessége a saját keblében honol, nevezzék akár *jogérzültnek*, akár *lelkiismeretnek*, akár bármi másnak s a ki a lelkiismeret szavára hallgat ritkán fog tévedni az igazság felismerése körül, vagy ha olykor-olykor tévedni talál is, tévedése semmiesetre sem lesz annyira végzetes, mintha egyáltalában nem hallgatott volna lelkiismeretére, midőn az igazság megkeresésére indult. Például a legújabb időben a tudomány nevében az emberi társadalomnak egy olyan fejlődési elméletét hirdetik, mely szerint azok az alapok, melyeken a mai társadalom nyugszik, olyképen volnának átalakítandók, hogy ez az átalakítás hajszályait sem különböznék azoknak teljes kiirtásától; már pedig az ilyen törekvés nem lehet *fejlődés*, a melynek fogalma a fokozatosság fogalmától elválaszthatatlan; hanem csak *rombolás*, mert a szerzett jogokat semmibe sem veszi és egy csapással akarja a mai társadalmat megváltoztatni. Hát ki ne ismerné fel itt első perczre, hogy hol van az igazság? Vagy, midőn egy valóban minden kényszerítő ok nélkül *mi közénk* *bocsempe-*

* Odái III. 3.

szett eszmédramát a kozmopolitizmusra akar bennünket csábítani, nem indignálódva, lelkünk teljes felháborodásával, utasítjuk-e vissza az ilyen csábítást, mert *magyar hazánk veszedelmét látjuk* az ilyen törekvésben, sőt egyenesen *hazaárulásnak* tűnik fel az előttünk! Még sok hasonló példát hozhatnánk fel, de elégnék tartom ezt a két legpraegnansabbat, mely épen aktualitásánál fogva bizonyítja, mily elengedhetetlenül szükséges, hogy a jók az igazságért bármely perczen sorompóba szálljanak.

Vegyék figyelembe, hogy bármennyire hangsúlyozzák is a *jog* és *erkölcs* különböző voltát, a jog embere még sem teheti magát túl olyan nagyon könnyen és közömbösen az erkölcs követelményein, hanem ép ellenkezőleg az utóbbiakat ugyancsak segítségül kell hívnia mindenütt, a hol a rideg jogszabályok őt cserben hagyják. Erre pedig fájdalom számos példa van ma nap. Akár az annyi előszeretettel dédelgetett *individualizmust* nézzük, akár a mindent felforgatni akaró *szocializmust*, mindakettő azért fenyegeti a társadalmat nagy veszélylyel, mert ignorálja az erkölcsi rendet, nem ismer Istent s az embernek végczéljául a korlátlan élvezetvágynak, a személyes érdekeknek *kiméretlenj kielégítését* hirdeti, * tagad minden tekintélyt s evvel alapjaiban támadja meg a törvény uralmát, hogy kaput nyisson az engedetlenségnek, az anarchiának. Az erkölcsi alap elhagyása az első lépés, mely a rend teljes felbomlására vezet:

Minden országnak támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha elvész,
Róma ledől és rabigába görnyed!

mondja koszorús költőnk Berzsenyi Dániel.

Tagadhatatlan, hogy a mai társadalom *sürgős orvoslást igénylő bajokban szenved*, melyek közül legszembeütőbb az az örvényszerű mélység, mely a francia forradalom óta kiküzdött szabadságjogok és a csakhamar reákövetkezett gazdasági szolgaság között tátong. Ezt a mélységet valamiképp át kell hídalni, ebben igaza van a szocializmusnak, de nincs igaza abban, midőn ezt az átídalást másképp, mint erőszakos eszközökkel nem véli kivihetőnek. A szocialista vezérek közül, kik a nagy tömegek elégtelenségét szítják, igen kevesen vannak, kik az alsó

* V. ö. gr. Majláth József klasszikus tanulmányát, melyet a tudós szerző 1903. évi aug. 17-én a keresztény szocialis kurzus megnyitásakor felolvasott.

néprétegek bajait orvosolni képesek volnának, mert legtöbbnyire teljes híjjával vannak az erre szükséges ismereteknek, nem ismerik a társadalmi organizmust, a nemzetgazdasági forgalomnak törvényeit, az állami élet ezerféle szövevényeit; csak a külső jelenségek behatása alatt ítélnek, jólét és gazdagság láttára a szegény nép irigységét keltik fel és félre nem érthető célzatossággal az intelligens osztályt okolják minden sanyaruságáért, mely oly bőven kijut neki.

Ime ilyen nehéz problémáknak megoldásához kell majd Önöknek is hozzájárulniok, azért kell igyekezniök. hogy alapos jog- és államtudományi ismereteket szerezzenek magoknak, melyek nélkül lehetetlen kiemelkedniök a nagy tömeg közül, mert nem lesznek tájékozva ezeknek a társadalmi bajoknak igazi okai és az orvoslásukhoz szükséges eszközök, utak és módok felől. Használják fel tehát lelkiismeretesen a tanulásra szánt éveket, hogy ne legyenek kénytelenek majd önmagokat okolni, ha akadémiai éveiket tétlenül elmulni engedték.

A tanulással egyidejűleg iparkodjanak minél nagyobb *műveltségre* is szert tenni, nemcsak azért, mert tanult embertől még inkább elvárják, hogy műveltnek mutassa magát, sőt nála a műveltség hiányát valósággal megbocsáthatatlannak tartják, hanem azért is, mert a műveltség fékezi a szenvedélyeket, sőt felszabadítja az embert a szenvedélyek zsarnoksága alól, és megakadályozza azt is, hogy képtelen babonáknak áldozatul essék. Ez az értelme annak az ismeretes német közmondásnak: „Bildung macht frei“, Önök is tapasztalni fogják, hogy bárdolatlan durva szögletes ember minden lépten nyomon csak akadályra talál, mert mások nem igen hajlandók az ő különczködéséhez alkalmazkodni, nyers modorát eltűrni, hanem inkább kitérnek az útjából, hogy a vele való összekocczzanást kikerüljék. Ellenben művelt ember gyakran a legnehezebb akadályokat is le tudja győzni szeretetreméltóságával, előzékenységével, tapintatos fellépésével, mert mindenki megbecsüli benne a kölcsönös méltányérzületet - hanc damus veniam petimusque vicissim.*

És legyenek *hazafiak*, mert magyar ember hazafiság nélkül el nem lehet, mihelyt megszűnik hazafinak lenni, legott magyarnak lenni is megszűnt, nemzeti létjoga ebben a hazában csak mint magyar hazafinak van. Ebből a hazafiságból fakad a szülőföldhöz való ragaszkodásunk, az

* Horat. ars poetica 11. v.

érette való önfeláldozásunk készsége, nemzeti büszkeségünk személyes vitézségünk, együvévalóságunk erős tudata, a haza felvirágoztatására irányzott heves vágyunk, *multunknak megbecsülése, nagyjaink megtisztelése, koronás királyunkhoz való tántoríthatatlan hűségünk*, alkotmányos intézményeink loyális és csonkítatlan megőrzése. A hazafias érzület szüntelenül kell ápolni s nem szabad engedni, hogy el-lankadjon, hanem rajta kell lennünk, hogy túzlángként magasra lobogjon! Édes hazánknak szüksége van arra, hogy fiai szeressék, a haza boldogsága össze van forrva fiainak boldogságával, ezt ne feledjék Önök soha!

Végül legyen szabad önöket Greguss Ágostnak következő szavaira figyelmeztetnem. Azt mondja ugyanis ez a kiváló bölcselkedőnk:* „Az atheismus nem azért vezet erkölcsi nihilismusra, mert fölteszi, hogy nem lévén örök bíró, nincs kitől félni s így büntetlenül vétkezhetni (a ki csak félelemből nem vétkezik, épen erkölcstelen alapon óvakodik az erkölcstelenségtől.) Azért vezet az atheismus erkölcstelenségre, mert az erkölcsi életet, mint szellemit az anyagi lét pusztá, kényszeri terményének tekintvén, az erkölcsnek *magában* semmi értéket sem tulajdonít, az tehát magában véve, szerinte, nem ér semmit (csak az anyagtól függvén,) emélfogva nem is érdemes vele törődni. Akár van, akár nincs, egyre megy: ha van, *kellett* lennie; ha nincs, nem *lehetett* - ugy következett az anyagok összműködéséből. S ezért mondhatjuk, hogy az atheista, ha becsületes ember, a saját tana ellenére az és gyakorlata megczáfolja tulajdon elméletét. A szabály az, hogy az atheistának ne legyen erkölcsisége. Ha mégis van: az kivétel a szabály alól — természetesen annál tisztelendőbb olyan mostoha körülmények között, a minők az atheismus nézetei.“ Már most vonják le magoknak ezekből a szavakból a következményt, annál is inkább tehetik ezt, mert Greguss Ágostot bizonyára senki sem vádolhatja pietetismusról. Ha *atheista nem lehet becsületes ember*, akkor *becsületes ember nem lehet atheista*. Önök se legyenek atheisták, ne legyenek istentagadók, ne hajtsák túl az u. n. lelkiismereti szabadságot egészen ama pontig, a hol megszűnnek istenhivők lenni. Az erkölcsi nihilismus, a melyre Greguss A. meggyőző szavai szerint az atheismus mulhatlanul visz, a leglorzasztóbb csapás, mely az emberiséget érhetné, mert egyszerre kérdéssé tenné egész civilizációját, már pedig józanul gondolkodó ember ezt a kilá-

* Mondások az élet könyvéből. Budapest, 1883. 40. lap.

tást sem kívánatosnak, sem az emberi haladás végcéljának nem tekintheti. Maradjanak meg tehát abban a pozitív vallásban, a melyben felnövekedtek s ne keressék földi boldogságukat Isten nélkül, hanem Istennel. Ezt már Seneca is fölismerte: midőn felkiáltott: Nihil agis, ingrattissime mortalium, qui te negas Deo debere, sed naturae.*

És ezzel az 1903–1904. tanévet megnyitom.

* * *

Ezután Dr. *Persz Adolf* ny. r. jogtanár, a következő szabad előadást tartotta:

Liberalismus és ethika.

Mindenfelől hangzik a jelszó, olykor kiélesedve ádáz csatakiáltássá: liberálismus!

Mindenfelé csak úgy heinzsegnek, nyüzsögnek az emberek, fölemelt fejjel, kidüllesztett mellel vallván: én liberális vagyok! Sőt egymásra licitálnak, számosan hangoztatják: én még liberálisabb vagyok! s egyik másik kérkedve mondja: én vagyok a legliberálisabb!

Kérdés: mindenki teljeseen tisztában van-e az iránt: tulajdonképen mi hát az a liberalismus? Mi a fogalma, a lényege? s kivált miben áll az értéke? s hol vannak a véghatárai?

Bizony nagyon érdemes ezekről gondolkodni.

Persze manapság ki ér rá, s kinek volna kedve: az efféléken tünődni? hiszen úton útfélen készen kínálgatják: a politikai és társadalmi czukrászatokban praeparát bonl onokat, különféle töltelékkel!

Ime, jeleztem mai elmélkedéseim tárgyát!

Igen röviden fogok szólni. Az alkalomhoz mérve csak vázlatot nyújthatok. S csakis a legjellemzőbb mozzanatokra szorítkozom.

S igen egyszerűen fogok szólni. Minden frázistól tartózkodom. Utálok a frázist, mert tapasztalásaim szerint: vagy a semmit törekszik valaminek feltüntetni, vagy a kellő argumentumok hiányát palástolja, vagy tetszetősen lopva hazudik, vagy bujkál úgy, hogy ha az egyik oldalról támadják, a másik felét mutogatja s arra hivatkozik, hogy ez az igazi!

* Seneca, de ben. IV. 8.

De hát a kitűzött tárgyra térve, tegyük föl, hogy valaki komolyan és alaposan a végére kívánna járni: mi a liberalismus? ugyan hova forduljon?

A tudományhoz! ugy-e?

Kérem, a tudomány egy végtelen útvesztő!

Szerencsére: van egy kivezető Ariadne fonala. Tudniillik ott vannak a legcélszerűbb segítő apparatusok: a Lexikonok.

Ezeket tudósok szerkesztik, kellő intelligenciával rendelkező nem tudósok, vagy akár tudósok számára, mert ez utóbbiak is kölcsönös útbaigazításokra szorulnak, a tudománynak hajdantól fogva nagyon heterogen ágai végett s má azért is, mert bármely ág a speciálékkal, úgy megdagadt, hogy egy fejbe bele sem fér.

Hamarjában vegyük tehát elő: például a Brockhaus régi jó hírű, német Lexikont. Különben is a német tudást rendszerint kiváló alaposságáért dicséretetik.

Lapozzunk.

Liberalis, liberalismus. L. betű. Megvan.

Olvassuk.

Liberalis: eredetileg annyit jelent: bőkezű, adakozó.

Liberalismus: mint pártnév először Spanyolországban fordul elő: Cadixban, 1811. évben, a Kortes többsége neveztetett így, a *servilisekkel szemben*. S ilyképp lett általánossá.

E szerint a liberalismus elnevezés először a politikában szerepelt, még pedig a mondott értelemben.

Jó. Helyes.

De akaratlanul eszembe jut, s mintha önmagamnak közbe szólnék, megjegyzem: azóta gyakran megesett, hogy a liberalismus éppen nagyon is servilis tudott lenni!

Menjünk tovább.

A kézbevett Lexikon, folytatólag, igen természetesen Németországra reflektál s azt mondja, hogy itt a felszabadítási harcok alatt 1848-ig liberalisoknak azok nevezettek, kik az állam, egyház s a tudomány körül, többé-kevésbé a fenálló dolgokkal ellentétben, a *szabad eszmék* előharcosai voltak, kivált pedig azok, a kik a modern angol-francia alkotmány párhivei gyanánt szerepeltek.

Jól van. De egyelőre megfejtés nélkül maradt: miben áll a szabad eszme?

Azonban lépünk át magyar földre s vegyük elő a Pallas-Lexikont:

Liberalis, liberalismus: bőkezű, adakozó, mint pártnév először Spanyolhonban, Cadix, 1811, Kortes, servili-

sekkel szemben. Már azt hihetné az olvasó, hogy mint másszor, sokszor, ismét csakis fordításra akadt, de ime: következik az átutalás: szabadelvű, szabadelvűség s ezen címke alatt megkapjuk a hosszabb kioktatást.

Először általánosságban: szabadelvű, szabadelvűség, ez azoknak a politikai, filozófiai, társadalmi irányoknak a neve, melyek a *szabadság* elvét különböző viszonyaiban és alkalmazásaiban vallják magukénak,

Tehát a legfőbb, a súlypont: a szabadság . . . Igen ám, de hát mi ez? s hogyan érvényesüljön?

Kérem, jönnék a részletek:

1. Állampolitikai tekintetben a szabadság elve a nemzet önrendelkezési jogát illeti, szemben az absolutizmussal, a parlamenti kormányformát a parlament hatalmát korlátozó formákkal szemben.

Világos és helyes.

De kénytelen vagyok - két, talán malicziózus megjegyzést tenni.

Hát hiszen ha csak az absolutizmusról van szó, ezeket a gyermekcipőket már réges régen levetettük s azóta, hogy a használt szólam szerint folytassam, sok egyéb lábbelink vagy elszakadt, vagy megkopott s kérdés, ma nem járunk-e épen mezitláb?

S másrészt a liberális formák alatt, gyakran nem tapasztaltunk-e absolutismus nyomását, persze, igaz, csakis visszaélés volt!

2. Egyházpolitikai tekintetben a szabadelvűség az állam *felsőbbségét* hirdeti, az egyházzal szemben.

A kifejezés nagyon óvatos: nem jelenti, hanem csak: hirdeti.

Tény, hogy ez a törekvés a mai kornak egyik jellemvonása.

De hát nem volt elég a liberalismusból? hogy eljuttunk odáig: szabad egyház, szabad államban.

Mirevaló? ezen túl menni!

A tendenciát látom.

A megokolás hiányzik!

3. Társadalmi tekintetben a szabadelvűség a társadalmi viszonyoknak *ésszerű* szabályozását, az egyenlőség elvével ellenkező előjogok eltörlését követeli.

Igen ám, de mi az az ésszerű? s mi egyez s mi ellenkezik az egyenlőség elvével?

Ezekről sokat lehetne vitázni!

4. Filozófiaiilag a szabadelvűség jelenti a *gondolkodás*

autonomiáját, mely semmiféle *külső* tekintélynek nem veti magát alá.

Kitűnően van mondva, s mégis ebben a legnagyobb veszedelem lappang.

Külső korlát nélküli, önálló gondolkodás!

Ilyen értelemben én is liberális vagyok.

De hát elég ez az üdvösségre?

S hát a belső korlátok?!

Mindezek után, tudniillik a keresett és talált kioktatások után, a legavatatlanabb egyén előtt is világossá lehet: hogy a szabadelvűség legfőképpen a szabadság eszméjében kíván összpontosulni.

Ki kellene térnem a szabadság témájának körülményes fejtegetésére, de ezt itt ezúttal nem tehetvén, kiemelem és hangsúlyozom, hogy igen nagy különbséget látok: egyrészt a belső, s másrészt a külső szabadság között.

A belső szabadság, vagyis a szabad akarati *elhatározás* mint képesség; realitás.

S ezt az emberből, soha, semmiféle intézkedés, ki nem ölheti.

A külső szabadság, vagyis a *cselekvés* korlátlansága, mint helyzet: utópia.

S ezen állításom mellett hangos tanubizonyosság az egész történet.

A haladó civilizáció, a cselekvés korlátaikat nemcsak meg nem szüntette, hanem fenntartotta, sőt szaporította.

S legyünk őszinték: maga a modern liberalismus, gyakran saját, önző érdekében, aligha apasztotta!

De hát végre is, ha a liberalismusnak legfőbb és egyedüli iránya, célja: a külső szabadság, akkor ebből levonhatnók a végső konzekvenciát, mely abból áll: legyen anarchia!

S már ezt talán a modern liberalismus sem írja alá?!

Ime, elmékedéseimben eljutottam odáig, hogy nem tartom elégségesnek: ha a liberalismusnak csupán fogalma, s ez, lényegében, csak is a külső szabadság szempontjából határozatit meg.

Hát az érték? Hát a véghatárok?

A legnagyobb baj az, hogy ezekre, rendszerint nincs gond, nincs felvilágosítás!

Hadd pótoljam a hiányt.

Minden gondolkodás, minden cselekvés becsének, értékének legáltalánosabb mérlege: az ethika.

Persze, a mint erre vonatkozólag már több ízben volt alkalmam nyilatkozni, korántsem az az ethika, mely változó, s mindenkor és mindenben megalkudni kész, hanem a magasabb emberi kvalifikációnak megfelelő, a szellemi és erkölcsi tökéletesedés vágyával eltelt: valódi igazság, örök eszmény.

Tehát a liberalismus is erre a mérlegre kerül.

Ha a liberalismus erkölcsi motivumokon alapul, s ha megvannak nélkülözhetetlen erkölcsi tulajdonságai, akkor van becse, értéke.

Ez esetben az emberiség boldogulásának leghathatósabb faktora lehet.

De mihelyt az erkőlctől elvonatkozik, vagy magát azon tulteszi, vagy éppen ellentétbe helyezkedik, akkor értéktelenné válik.

S ez esetben igazán bűnös merénylet: az emberiség jelene és jövője ellen.

Tekintsünk körül.

Lássuk: vajjon az ethikai mérlegelésnek figyelembe nem vételével, nem döntöm el: akár a liberalismus és vele az élet, akár az élet és vele a liberalismus? a gyakorlatban és az elméletben, hová vezetett?

Sajnos, a gyakorlatban, a közéletben, legcsekélyebb pessimismus nélkül vizsgálva, s a mindinkább ritkuló dicséretes kivételektől eltekintve, a legnagyobb mértékben elszomorító képek tárulnak elénk.

Tehetetlen állam, elzüllött társadalom, vallástalanság, erkölctelenség, külső csillogás, belső üresség, szodomaini virtusok, muló élvek s ezek eszközeinek hajhászása, önzés, csúszásmászás, igazi jellem nem érvényesülhet, kétes értékek az előtérben, a legközönségesebb köteleességérzet, azaz, hogy nem is érzet, csak egyszerű sablonos teljesítés, persze erről nincs statisztika, túlzok, legfőljebb ötven perczentet tesz ki, igazi ambíció, kezdetben, az ifjúban, talán van, túlzok, vagy tíz perczent, később megöli az élet, hírmondó is alig marad, minden szépnek, jónak, igaznak, nemesnek dehonosztálása, destruálása, ez a napirend.

Folytassam?

Végezek.

A leghivatottabb intézmény, mely igen sokat beszél és beszéltet magáról, hogy milyen előharczosa a szépnek, jónak, igaznak, nemesnek, ugyancsak a destruáló irányzat rikkancsává fajult!

Igen, a liberalizmus is ma már ott áll, hogy nem is a szabadságot, hanem a féltelenséget proklamálja.

Egyben is, másban is, maga a kérdésben forgó eszme, vagy intézmény *lényege* helyett, minéljárt előre a *minőséget* tekinti, s persze az ő felfogása szerint diszkvalifikálja.

S a mi az ő izlésének meg nem felel, vagy érdekeinek utjában áll, mind: ósdiság, elfogultság, előítélet. sőt babona!

Hogyha törekvéseit behatóan elemezzük, mindig az sül ki: hogy megszabadulni kíván a jótól.

S a gonosztól menekülni? ennek semmi helye az ő programjában!

Természetesen a milyen a karakter, hozzáillők a tulajdonságai: hazudik, rágalmaz, mást beszél és mást cselekszik, csür-csavar, félremagyaráz, téveszt, türelmetlen, minden csak neki szabad, mindig csak neki van igaza, s midőn a dolog érdemében ügyefogyott, kipótolja lármával.

Legkevésbé sem riad vissza attól sem, hogy esetleg durvaságokra, piszkolódásokra fakadjon. Persze ez is fegyver, még pedig hatásos. Legalább is elhallgattatja a tisztességes ellentélt.

S akkor ismét ő lármázhat, hogy ime, mégis csak neki lett igaza?!

Lám: sic itur, — hová?

Hová jutottunk?!

De hát ennek a rettenetesen elfajult liberalizmusnak, sehol sem akad orvoslása, orvossága?

Igenis akad, ott van: maga a liberalizmus!

A feladat az, hogy az elfajult, megvadult liberalizmussal, ne menjünk még előbbre, hanem a józan tisztességes liberalizmussal, térjünk vissza az etikai követelményekhez!

S vajjon honnan várják ennek a feladatnak megoldását?

Eljutottam elmélkedéseim végső pontjához.

Honnan várjuk a modott feladat megoldását?

Legelső sorban az elméletben: a tudománytól!

A tudománytól?

Kétségtelen, hogy a tudomány és az élet, mindig kölcsönös hatással voltak egymásra s bizonyos, hogy gyakran a tudomány alkotta meg az életet.

Nem vádolom az újabbkori tudományt azzal, hogy az előbb jelzett, demoralizált életet, előidézte.

De konstátalom, hogy alkotó ereje megfogyatkozott s már csak az életből másol.

S talán szándéka: az életet mentetgetni?!

Materialismus, evolúció, a kétségbeesés vigasztalásul születtek s erre irányulhatnak. De én úgy gondoltam, hogy ez a tudományhoz nem elég méltó szerep. S úgy hiszem, hogy a tudomány hasznosabb dolgot cselekednék, ha a magasabb emberi önértet támogatásával foglalkoznék.

Ezúttal arra sem térhetek ki, hogy az imént említett teoriákra vonatkozólag kimutassam: végelemzésben milyen szegényesek és együgyűek.

Egyik is, másik is, a kényszerűséggel takarózik, de az egyik a bizonyítékokkal adós marad, s a másik mindenben megnyugszik, s még csak nem is keres bizonyítékokat.

S legundorítóbb mindkét teoriában az a: torzkép, mennyire örvendenek a kényszerűen, vagy úgy a hogy létesült, mai demorizált állapotoknak!

Legfőbb ideje, hogy különösen a magyar tudományhoz forduljak Cluj / Central University Library Cluj

A magyar tudomány legtöbbnyite *praktikus* volt. Ha mégis egyesek a felsőbb régiókba is felhatoltak, majdnem kivétel nélkül a magasztosabb, az ideális iránynak hódoltak. Tiszteletre méltó nevek érdemes munkáinak hosszú sorozatával bizonyíthatnám.

De, sajnos, bekövetkezett az eltérés.

Nem tudom: a jelenség csak egyesek *fogzása*? s mert az illetők esetleg gyengébb szervezetűek, hangosabban jajgatnak. Akkor se baj, majd elmúlik.

Vagy talán egy valóságos *epidémia* kezdete?

Meglehet, hogy csakugyan minket is elért a modern liberális kor és kór!

De hát egyik is, másik is, minek buzgólkodnék, minek törné magát valamely komolyabb, magasabb tudás után? midőn olcsóbban is stréberkedhetik!

Keserű vigasztalás, hogy ama bizonyos eltérés, legkevésbé sem a valódi magyar géniusztól származott.

S csakis egy idegenből átültetett gombával van dolgunk.

De még keserűbb az a tény, hogy akadt: a ki a gomba mellől, fát, bokrot, terményt, virágot kitépett, kipusztított, talán azért, hogy szembetűnőbb legyen?

Akadt, a ki túlbuzgalmában, lehet, csakis a merészség eredetiségéért, a famózus evolúció elméletéből, a

legvégzetteljesebb következtetéseket vont le s adta közre. *)

Vajjon kellett és mire való a józan magyar nemzet tudománytárába: ez a foliáns?

S hát az ilyest érdemes czáfolni? Ki kell irtani!!

Befejezem igénytelen előadásomat.

Az isteni gondviselés útjai beláthatatlanok, de közönséges emberi számítás szerint: én, ezúttal, ezen a helyen, *ilyen alkalommal*, legutolszor beszéltem.

Beszéltem mint vén ember, mint öreg tanár, a kit már proskribáltak, a kinek már rázzák a székét, imperative kiabálván: succedant alii, veteres emigrate coloni! *magyarul*: félre innen, hadd jöjjön az új nemzedék, az új irány: hadd jöjjön az evolúció!

Beszéltem mint olyan ember, mint olyan tanár, a kiből egy egész életnek mindenféle viszontagságai sohasem birták kiölni az idealizmust, a ki a legtöbb igazságot a történetből merítette s a jövőnek ezek szerint adna becsületes jó tanácsot, a ki nem restelli régi lomnak dicsőségét zengeni, a ki a magasabb és nemesebb emberi önérzetnek kíván szerepet juttatni, végre a ki nem fél a büntetőtörvénykönyvtől, mert semmiben sem akar azzal ellenkezésbe lépni.**) Central University Library Cluj

Felhasználtam, felhasználom ezt az alkalmat arra, hogy az *elfajult* liberalizmussal telített, s ethikai motivumokban és tulajdonságokban elijesztően szűkölködő tudomány ellen, s legfőképen a magyar tudománynak legújabbban keletkezett s terjedni látszó, demoralizáló és destruáló iránya ellen lelkem mélyéből tiltakozzam.

Jól tudom, hogy magában az én gyenge szavam, az én tiltakozásom, fel nem tartóztathatja azt a szellemi és erkölcsi vizözönt, mely esetleg a világ s talán hazánk nagy részét el fogja boríthatni.

De büszke és boldog vagyok azon öntudatomban, hogy legalább én is egy szeget verhetek be abba a bárkába, melyen a valódi igazság, az örök eszmény, erős hitem szerint, a jövőben, előbb vagy utóbb, biztos partot, szilárd talajt fog elérni!

S meg vagyok győződve, hogy ez az én erős, megingathatatlan hitem: az igazi humanizmusnak — *apoteozisa*!! — —

Ezzel a megnyitási ünnepély véget ért.

*) Lásd: Le a tulajdonnal! le a házassággal! a történet hazugság! az irodalom régi lom! félre a papokkal! félre az öregekkel! s mindennek előtt le és el a büntetőtörvénykönyvvel!!

**) Lásd: Szabad izgatás!!

A tanári karra vonatkozólag a következő adatok említendők:

1) Mindjárt a tanév elején ismét súlyos veszteséget szenvedett akadémiánk az által, hogy Dr. *Magyary Géza* ny. r. tanár úr, ki 11 éven át karunk díszje volt, a budapesti m. k. tudomány-egyetemre távozott, a hová még a szünidő alatt a magyar törvénykezési jog ny. rk. tanárává neveztetett ki. Az ekként megürült tanszékkal egybekötött tantárgyak helyettesítése iránt a tanári kar a Szabályzat 10. §-a értelmében 1903. évi sept. 9-én tartott értekezletéből azt a javaslatot terjesztette fel a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úrhoz, hogy az 1903--1904 tanév első felében a törvénykezési eljárást hetenként 5 órában Dr. *Hoványi Gyula* ny. r. tanár, a váltó és kereskedelmi jogot hetenként 6 órában dr. *Agoston Péter* ny. rk. tanár fogják előadni, mely javaslat-hoz a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr is hozzá járult.

2) Dr. *Hoványi Gyula*, a jogbölcsezet és büntetőjog ny. r. tanárát a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 1903. évi okt. 1-től évi 4800 korona fizetéssel a VII. fizetési osztály első fokozatába léptette elő.

3) A törvénykezési eljárás, kereskedelmi és váltójog tanszékének végleges betöltése céljából nyilvános pályázat hirdettetett, melynek következtében a jelentkezett 12 pályázó közül dr. *Mártonfy Marczel* h. ügyvéd, k. jbirósági albiró neveztetett ki, egyelőre ny. rk. tanárrá. Az új tanár 1904. évi febr. 8-án tette le hivatali esküjét és márcz. 1-én kezdte meg tanári működését.

4) Dr. *Agoston Pétert*, a magyar és osztrák magánjog ny. rk. tanárát a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr f. é. április hó 15-én 12494. sz. a. kelt rendeletével ugyanezen tanszékre ny. r. tanárrá nevezte ki, évi 4000 kor. ny. r. tanári fizetését f. évi április hó 16-tól, évi 840 kor. lakpénzét f. évi július 1-től számítva utalványozta.

5) Dr. *Baróthy Ákost*, ki eddig csak helyettesi minőségben adta elő a törvényszéki orvostant és közegészségtant, dr. *Hoványi Ferencz* mt. elhalálozása következtében a n. m. vallás és közoktatásügyi m. kir. minister úr m. évi 63238 és 93765 sz. a. kelt rendeleteivel a fentebbi tantárgyaknak ezentul magántanári minőségben leendő előadásával bizta meg.

A fizetésrendezés ügyében a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. minister úr f. évi jan. 16-án 567 eln. sz. a. kelt rendeletével az 1903. évre engedélyezendő pótlékokra előlegkép összesen 3955 koronát és 56 fillért utalványozott az igazgató, a tanári kar s a hivatalszolga részére, majd a f. évi 755 elnöki szám alatt kelt rendeletével dr. Hoványi Gyula ny. r. tanár részére még 200 kor. pótlékot s így összesen 4155 koronát és 56 fillért; f. évi május 16-án 41782 sz. a. kelt rendeletével pedig tudatta az igazgatóval, hogy Ő cs. és apost. kir. Felsője Budapesten 1904. évi máj. hó 4-én kelt legf. elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy az alapok és alapítványok terhére alkalmazottaknak ugyanoly fizetési pótlékok engedélyeztessenek, mint a mily pótlékokban az 1904. I. t.-cz. alapján az állami alkalmazottak részesülnek. Ehhez képest dr. Bozóky Alajos igazgató évi 1200, dr. Molnár I., dr. Persz A. egyenkint évi 600, dr. Hoványi Gy. és dr. Szolcsányi H. egyenkint évi 1000, dr. Ágoston P., dr. Somló B. és dr. Mártonfy M. tanárok egyenkint évi 800 korona személyi pótlékot kaptak 1904. évi január 1-től számítva, még pedig avval a megjegyzéssel, hogy ezen személyi pótlék fizetés természetével bir.

Hiv. Közlöny 1904. évi 3. sz.

A m. tanulmányi alapból fentartott jogakadémiák igazgatóinak és tanárainak 1903. évi december hó 31-én lezárt rangsorozata.

Közzététetik a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1904. évi 9097. sz.-a kelt rendelete folytán.

Rangszám	N é v	J e l e n l e g i						Állomáshely
		állomásra kineveztetett				fizetés	lakpénz	
		év	hónap	nap	minőség	korona		
VI. fizetési osztály.								
1	Bozóky Alajos dr.	1893	junius	17	igazgató	6000	1120	Nagyvárad
2	Fésüs György dr.	1899	augustus	10	"	5000	1120	Pozsony
VII. fizetési osztály.								
1	id. Vutkovits Sándor dr.	1893	márczius	31	r. tanár	4800	840	Pozsony
2	Molnár Imre dr.	1893	"	31	"	4800	840	Nagyvárad
3	Ortvay Tivadar dr.	1893	"	31	"	4800	840	Pozsony
4	Persz Adolf dr.	1893	"	31	"	4800	840	Nagyvárad
5	Wertheimer Ede dr.	1893	"	31	"	4800	840	Pozsony
6	Hoványi Gyula dr.	1893	"	31	"	4800	840	Nagyvárad
7	Szolcsányi Hugó dr.	1893	július	14	"	4400	840	"
8	ifj. Vutkovits Sándor dr.	1897	október	23	"	4400	840	Pozsony
9	Mandello Gyula dr.	1900	junius	26	"	4400	840	"
10	Falcsik Dezső dr.	1900	"	26	"	4400	840	"
11	Oberschall Pál dr.	1901	september	17	"	4400	840	"
12	Kovács Ferencz dr.	1903	július	1	"	4000	840	"
13	Pázmány Zoltán dr.	1903	november	28	"	4000	840	"
VIII. fizetési osztály.								
1	Ágoston Péter dr.	1901	augustus	24	rk. tanár	2800	700	Nagyvárad
2	Somló Bódog dr.	1903	január	21	"	2800	700	"

A lefolyt tanév nevezetesebb eseményeit a következőkben jegyezzük fel:

1903. évi sept. 4-én meghalt Dr. Hoványi Ferencz városi tiszti főorvos s akademiánk buzgó magántanára.

Habár a halálhír nem jött váratlanul, mert az elhunyt súlyos betegsége miatt már évekkel ezelőtt kénytelen volt visszavonulni, a helybeli társadalomban elfoglalt előkelő állásánál és sokoldalú közhasznú tevékenységénél fogva halála közrészvétet keltett.

A tanári kar mély részvételnek jegyzőkönyvileg adott kifejezést, erről a családot is értesítette s a temetésen testületileg vett részt.

A polgármester a törvényhatósági bizottság tagjait, a biharmegyei orvos-gyógyszerész és természettudományi egyesület pedig, melynek az elhunyt érdemdús alelnöke volt, az egyesületi tagokat szólította fel, hogy a temetésen teljes számban részt vegyenek. De azonkívül a város közönsége is impozáns módon tanúsította részvétét.

A családi gyászjelentés ekkép hangzott:

A gyászoló Hoványi-, Bozóky- és Zsögöd Grosschmid családok szomorodott szívvel tudatják, hogy köröstarjáni *Hoványi* Ferencz dr., Nagyvárad város nyugalmazott tiszti főorvosa, a váradi lat. szert. egyházmegye szentszéki orvosa, a kir. kath. jogakadémián a törvényszéki orvostannak és közegészségtannak magántanára, életének 53-ik évében, hosszú, de keresztényi béketűréssel viselt szenvedés után s az utolsó szentségekkel többször ellátottan, a jövő feltámadás biztos reményében folyó évi szeptember hó 4-ik napján éjjeli 10³/₄ órakor az Urban meghalt. A boldogult földi részeit f. hó 6-ik napján fogjuk a kórház-utczái háznál délután 4 órakor leendő beszentelés után a váradi-olaszii római kath. sírkertben nyugalomra helyezni. Az engesztelő szent mise-áldozat szeptember hó 7-ik napján, reggel 7 órakor a Szent-László menedékház kápolnájában fog bemutatatni. Az összes rokonokat, barátokat és ismerősöket keresztényi szeretettel kérjük, hogy imádkozzanak érte. Nagyvárad, 1903. szeptember hó 5. A

lélek él: találkozunk! Boldogok, kik az Úrban halnak meg! A. ö. v. f. n.

Életrajzát híven közli Dr. Baróthy Ákos városi tiszti főorvosnak és akadémiai tanszékén utódjának az orvos-egylet f. é. május hó 16-án tartott közgyűlésén elmondott emlékbeszéde, melyet mint intézetünket is közéről érdeklőt a mi évkönyvünkben is visszaadni és ez által karunk egyik elhunyt jelesének emlékét megőrizni kívántunk.

Dr. Hoványi Ferencz emlékezete.

Tisztelt közgyűlés! Rövid lesz beszédem, miként rövid volt felejthetetlen kartársunk élete is, kiről megemlékezésem szólani fog. Valahányszor egyletünk elhunyt tagjainak emlékezetét üljük -- miként a mai közgyűlésen is -- mindannyiszor akaratlanul is emlékembe idézem az életnek oly sokszor és sokak által apostrofált tragikumát, mely kezdődik a bölcsőnél és végződik a sírnál. E kettő közti idő a folytonos munka, küzködés, váltakozva csekély öröm s annál több bánat okozta érzelmekkel s igen sokszor keserű csalódások közt folyik le. S midőn életpályánk egyes kegyeltjei már oda jutottak, hogy megérdemelt pihenőre túlfeszített szorgalmuk gyümölcséből maguknak ajándéknélküli nyugalmat készíthetnének és biztosíthatnának, akkor -- a statisztika rideg számadatai szerint -- többnyire idő előtt elérkezik s bekopogtat a kérlelhetetlen kaszás, elragadja s elviszi magával egy másik, előttünk ismeretlen hazába.

Rövid pár év leforgása alatt egyik csapás után a másik éri egyletünket, mintegy emlékeztetve bennünket a halandóságra s figyelmeztetve, hogy a földön minden kezdetnek vége van s hogy egész lényünk olyan, mint egy parányi kis sejt élete, mely hasonlólól nő, fejlődik és tökéletesül, míg végre az enyészet ezt is magával ragadja és megsemmisül. dr. Grósz és dr. Kutiák után következett dr. Hoványi Ferencz, ki múlt évi szeptember hó 4-én hosszú éveken át tartó kínos szenvedése után a férfi kora azon évében, midőn még kiváló tehetségét, bő tapasztalatait leginkább érvényesíthette volna, halt el. Az ő emlékét üljük meg mi ez évi rendes közgyűlésünkön s én búsan, lesújtva s fájdalmas érzelmekkel emlékezem meg egyletünk nevében megboldogult kartársunk s gyermekkori barátomról. Követtem életét zsenge kora óta. Láttam, miként lett a pajkos diákcsemetéből komoly, fiatal tudományosan elkészült képzett orvos s mint hű munkatársa

láttam, miként törekszik közszolgálati pályafutásának zenitjét elérni, hogy onnét ily korán és idő előtt, mint villám-sújtott bukjék alá akkor, midőn közhasznú működésével még több dicsőséget is szerezhethetett volna magának.

Köröstarjáni dr. Hoványi Ferencz, Nagyvárad város nyugalmazott főorvosa, született 1850. június hó 7-én; az elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában 1867-ben végezte. Már mint deák igen eleven, könnyű felfogású és élénk eszű volt. Ugyanez év őszén az orvosi tudományok elsajátítása céljából a bécsi egyetemnek nagyhirű orvosi fakultására beiratkozott, ahol mint Hyrtl, Billroth, Hebra hírneves tanároknak éveken át kedvencz tanítványa; egyetemes orvostudori oklevelét 1874. év január 15-én szerezte meg. Ugy orvosi tanfolyama alatt, valamint tudori felavatása után még fél éven keresztül nagy előszeretettel foglalkozott úgy Wiederhoffer, mint Dúdek tanárok klinikáin a gyermek- és belgyógyászattal. Tanulmányainak befejeztével szülővárosába jött vissza és tudori oklevele Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága előtt 1874-ik év július hó 9-én, Biharvármegyénél pedig ugyancsak ezen év szeptember hó 16-án hirdettetett ki.

Ugyanezen alkalommal báró Döry József akkori főispán által tiszteletbeli járásorvossá lett kinevezve. Az igyekvő és fiatal kartársunkat a reá következő 1875-ik évben már Bihar-Nagybajom községben találjuk, hol mint községi orvos másfél éven keresztül közmegelegedéssel szolgált. 1876. június 15-én gróf Zichy Géza tetétleni nagybirtokos hívta meg magához házi és uradalmi orvosául, a hol is egész 1877. év végéig működött. Ezen idő alatt gróf Zichy Gézát külföldi körútjában mindenütt kísérte, bejárta vele mondhatni fél Európát, a művelt nyugat összes országait. Ez által is széleskörű ismereteket szerzett magának.

Miután az alapos készültséggel bíró fiatal kartársunknak egyedüli óhajta volt orvosi működését Nagyváradon folytatni s szerzett tudományát a város közegészségügyi szolgálatában érvényesíteni, elhatározta, hogy az 1878-iki évi általános tisztújítás alkalmával az ujjvárosi kerületi tiszti orvosi állásra pályázik s habár a nagy többségen levő szabadelvűpártnak egyedüli jelöltje volt, mindazonáltal a tisztújítás alatt létrejött pártszakadás következtében dr. Kálmán Szidorról szemben kisebbségben maradt. Az alkotmányos küzdelem folytán ért ezen vesztesége azonban egyáltalán nem hatott zavarólag jövőjére, mert még ugyanazon évben Lipovniczky István

megyés püspök az általa igen kedvelt dr. Hoványi Ferenczet a Szt. László fürdő orvosává nevezte ki; a szomszédos Félix fürdő orvosi állását is a reá következő évben elnyerte. Közel tíz évig működött e két fürdőben s ugy szaktudása, szorgalma, mint társadalmi nagy műveltségénél fogva kedvelt orvosa lett e két fürdőt felkereső közönségnek. — Ettől az időtől fogva kezdődik orvosi működésében elért sikereinek sorozata. Az 1880-ik évben a vallás és közoktatásügyi miniszter által a nagyvárad kir. kath. jogakademián a törvényszéki orvostan előadó tanárává neveztetett ki. 1885-től kezdve pedig, ugyanezen felsőbb tanintézetben a közegészségtan tanárává lett kinevezve. 1885. év jan. 1-től a nagyvárad i. szert. püspökség szentszéki orvosi állását is elnyerte és az ebbeli minőségében a Szt. József-intézet orvosi teendőivel is meg lett bízva. 1886-ik évben az oly fiatalon elhunyt Pollák László után ugyancsak báró Döry József által a biharmegyei köz-kórház osztályorvosi állására lett kinevezve s ebbeli minőségében négy évet töltött, mire az 1890. évi általános tisztújítás alkalmával a főispán Nagyvárad város főorvosává nevezte ki. — Városunk közegészségügyének lelkes előharczosa s erélyes védője volt. Sok kitünő tulajdonsága volt, de legfőbb a mindenben hív és buzgó kötelességérzet, hivatásának egész odaadással élt s mint jelezni szokták, azon kiváló tisztí főorvosok közül való volt, a kik teljesen betöltik hivatásukat s akik a tudományt az igaz és benső vallásossággal összetudják egyeztetni.

Mint tisztí főorvosnak figyelme kiterjedt minden oly ügyre, a mely hivatva volt közegészségügyünket javítani és fejleszteni. Az ő alkotó elméjének, fáradhatlan buzgóságának és erélyének volt gyümölcse a heveny fertőző betegek elhelyezésére szolgáló Szt. László járványkórházunk s az ezzel kapcsolatos fertőtlenítő intézetünknek létesítése, de legtöbbit köszönhet városunk társadalmá a Sztaroveszky-alapítványi gyermekkórháznak életbeléptetése körül kifejtett tevékenységének.

Ott állott ő mint egyik alapító e humánus intézmény bölcsőjénél. Rajongásig lelkesült s fáradhatatlanul buzgólkodott a gyermekkórház megvalósításáért. Akkor is, midőn már megtört teste nyugalomra vágyott, pár évvel halála előtt csendes otthonában is kedvencz eszméjére gondolt s 2000 koronával egy ágyalapítványt létesített. A közbecsülés és tiszteletnek széles körben örvendő főorvosunk társadalmi működésével is méltán kiérdemelte polgártársaink elismerését. Minden kulturális és humánus in-

tézmény meleg pártolót és áldozatra kész pártfogót talált benne. Nemcsak egyletünknek volt ő jeles tagja s több éveken át alelnöke, hanem alapító tagja a Szigligeti társaságnak, választmányi tagja a biharmegyei és nagyváradai nemzeti kaszinónak, a nagyváradai takarékpénztárnak, a vereskereszt, gyermekbarát, szépítési egyleteknek, Szent László fimenedékháznak stb.

Tulajdonképpen betegsége 1897-ik év október havában kezdődött s érezve erejének és munkaképességének hanyatlását, 1899-ik évben nemcsak a főorvosi állásától vált meg s nyugdíjaztatta magát, hanem a magángyakorlatával is egészen felhagyott. Diabeticus betegsége alatt több ízben érte kisebb fokú hűdés, míg végre az utolsó mult év szeptember hó 3-án oly nagy mérvű volt, hogy még aznap halálát is okozta.

Kihült tetemét a család sírboltjába tették örök nyugalomra. Megtört ereje férfi kora javában. Idő előtt dült ki a küzdők sorából, hol mindig elől járt s akkor hagyott itt bennünket, mikor legtöbb szükség lett volna rá. Ő már boldog, neki nem fáj többé semmi, békében alussza örök álmát abban a kis hideg zárkában. Egyletünk számára ajándékozott arczképét forrón szerető testvéröcscse, dr. Hoványi Géza barátunk szívességének köszönhetjük.

Megboldogult kartárs! Tested ugyan elfoszlik, de jó neved és kötelességérzeted, melyet ránk hagytál örökül, itt marad közöttünk. Áldott legyen emléked!

M. é. nov. 4-én halt meg Kotunovics Sándor premontrai főgymnasiumi igazgató, mely alkalommal a következő részvétiratot intéztük a jelenlegi igazgató úrhoz:

Nagyságos és ftdő

Novotny Alfonz premontrai kanonok, főgymnasiumi igazgató úrnak

Helyben.

Néhai Kotunovics Sándor, a premontrai kanonokrend jeles tagja s a nagyváradai főgymnasium kiérdemült igazgatójának gyászos halála alkalmából fogadja Nagyságod s a nagyságos és ftdő premontrai kanonokrend nagyváradai társháza a kir. kath. jogakademia igazgatója és tanári karának őszinte mély részvétét.

Kelt Nagyváradon, 1903. nov. 4.

Dr. Bozóky Alajos,
kir. tanácsos, igazgató.

Részvétíratunkra a következő válasz érkezett:

Nagyságos dr. Bozóky Alajos kir. tanácsos úrnak,
a nagyváradi kir. kath. jogakadémia igazgatójának

Helyben.

A nagyváradi prem. főgimnázium tanártestülete, a hó folyamán megtartott első értekezlete alkalmából, hivatalosan is tudomást vévén azon lekötelező és őszinte részvét-nyilatkozatról, melyet Nagyságod a saját és bölcs vezetése alatt álló, kiválóan tisztelt tanári kar nevében, néhai és boldogemlékü Kotunovics J. Sándor volt érdemes igazgatónk fájdalmas elhalálozásakor testületünkhöz intézni kegyes volt, — határozatilag kimondja, hogy Nagyságodnak és a mélyen tisztelt tanártestületnek, bánatunkat enyhíteni óhajtó ezen szíves részvéteért, leghálásabb köszönetét fejezi ki.

Nagyvárad, 1903. november 25-én.

Novotny S. Alfonz,
főgimn. igazgató.

M. évi nov. 3-án a következő levélben tudatta nm. dr. Wlassics Gyula var. b. tnt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr lemondását:

A vallás és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.
4239. eln. szám.

Ő Cs. és Apost. Királyi Felsője ez évi november 3-án kelt legfelső elhatározásával állásomról való lemondásomat legkegyelmesebben elfogadni méltóztatott.

Midőn erről az Igazgatóságot tudomás végeit értesitem, megragadom az alkalmat, hogy szívem mélyéből mondjak köszönetet azért az odaadó és lelkes támogató-sért, amelyben engem mindenkor szíves volt részesíteni.

E lelkes támogatásból merítettem erőt és kitartást a nemzeti művelődés érdekében kifejtett munkásságomban.

Ha 8 és három negyedévi közoktatási kormányzásoknak van olyan eredménye, amelyért küzdeni szép feladat volt; búcsúzásom perczében szíves-örömet megval-lom, hogy mindezt első sorban a magyar nemzet áldozat-készségének, de rögtön hozzá kell tennem: hogy az Igaz-gatóságnak és a vezetése alatt álló tudományos szellemű, a nemzet nemes eszményeivel összeforrasztani törekvő magyar kultur harcosok: a magyar tanár-, illetve tanítóvilág becses támogatásának köszönhetem. Hozzájuk

fordultam mindannyiszor, valahányszor nagyfontosságú szervezeti kérdések megoldásán fáradoztam és ők szerető gonddal vettek részt mind az előkészítés, mint pedig a végrehajtás nagy munkájában. Magamnak elég jutalom az a tudat, hogy lelkem egész melegségével és telhességem egész erejével közremunkáltam a magyar kultúra előrevitelén.

Szeretett munkástársaimat újból köszöntve, arra kérem az Igazgatóságot, tartson meg továbbra is szíves emlékezetében.

Budapest, 1903. november 3-án.

Wlassics.

Erre az igazgató a kar nevében ekkép válaszolt:

Kegyelmes Urunk!

Midőn hálás köszönetet mondunk Nagyméltóságodnak a vallás és közoktatásügyi miniszteri állástól való megválása alkalmából hozzánk intézett kegyes búcsúszavaiért, lehetetlen vissza nem tekintenünk arra az áldásos tevékenységre és azokra a kimagasló eredményekre, a melyek a magyar közoktatásügy minden ágában Nagyméltóságod nevéhez elválhatatlanul hozzá vannak fűzve és az egész vonalon a magyar kultúrának megerősödését és diadalmas előrenyomulását jelentik.

De ha a magyar kultúra minden munkása egyenlő büszkeséggel tekinthet is vissza arra az útra, amelyet Nagyméltóságod bölcs vezetése alatt tett meg, különös köszönettel tartozunk Nagyméltóságodnak mi jogakadémiai tanárok, mert a jogakadémiáknak a főtanodai oktatás keretében olyan szerepet szánt, melyet azok már egy emberöltő óta mostoha viszonyaik daczára, magoktól is becsülettel betölteni igyekeztek.

A midőn Nagyméltóságodnak a magyar közoktatásügyi miniszteri állásról való távozása alkalmából legmélyebb tiszteletünket és ragaszkodásunkat nyilvánítjuk, kecsegtet a remény, hogy a magyar közoktatásügy ezentúl is azon az ösvényen fog előre haladni, melyet Nagyméltóságod közel 9 évi annyira sikerdús működésével részére kijelölt.

Nagyvárad, 1903. november 6-án.

Maradtunk Nagyméltóságodnak alázatos szolgálói:

Dr. Somló Bódog,
kari jegyző.

Dr. Bozóky Alajos,
kir. tanácsos, igazgató,
a tanári kar nevében is.

Mult évi nov. 7. az új vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr a következő leiratot intézte az igazgatóhoz:

A vallás és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.
4368. eln. szám.

Ő Cs. és Apost. Királyi Felsege folyó évi november hó 3-án Bécsben kelet legfelsőbb elhatározásával engem vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszterre legkegyelmebben kinevezni méltóztatott.

Miről Nagyságodat azzal értesitem, hogy a miniszterium vezetését mai napon átvettem és kérem, hogy hivatalos működésemben engem hathatósan támogatni sziveskedjék.

Budapest, 1903. november hó 7-én.

Berzeviczy Albert.

Ezt megelőzőleg az igazgató még nov. 6. terjesztette fel az akadémiának üdvözlő feliratát:

Nagyméltóságú Miniszter Ur!

Kegyelmes Urunk!

A nagyvárad kir. kath. jogakademia tanári kara a f. évi nov. 6-án saját elnökletem alatt tartott értekezletében egyhangú lelkesedéssel hozott határozata értelmében sietek ezennel örömröket kifejezni, hogy Ő cs. és apostoli királyi Felsege épen Nagyméltóságodat hívta meg a magyar közoktatásügyi élére.

Fokozza pedig örömröket az a körülmény, hogy Nagyméltóságod mint jogakademiai tanár kezdette meg közpályáját és már a múltban nemcsak megismerte, hanem ritka tapintattal vezette is a magyar főtanodai oktatás ügyeit mint vallás és közoktatásügyi miniszteri államtitkár, úgy most, midőn Nagyméltóságodat mint vallás és közoktatásügyi miniszterünket üdvözölni szerencsések vagyunk, a legszebb reményekkel tekintünk a jövő elé, mert hisz' a legavatottabb kezekben tudjuk a mi ügyünket, s megvagyunk gyöződve, hogy Nagyméltóságodban az oly fontos feladatokra hivatott jogakadémiák legjobb indulatú támogatójukat és leghivatottabb útmutatójukat találták meg.

Magunkat Nagyméltóságod hathatós pártfogásába ajánlva, maradtunk

Nagyváradon, 1903. nov. 6.

a legmélyebb tisztelettel

Nagyságodnak

Dr. Somló Bódog.

kari jegyző.

alázatos szolgálói

Dr. Bozóky Alajos,

kir. tanácsos

a kar nevében is.

Mire a minister úr ő nagyméltósága ekkép válaszolt:

Vallás és közoktatásügyi minister.

Budapesten, 1903. november hó 13.

Nagyságos Uram!

A nagyváradai kir. jogakadémia megtisztelő, meleghangú üdvözlétéért, kérem, fogadja és tolmácsolja a tanári karnak is őszinte igaz köszönetemet.

Magamat szíves jóindulatába ajánlva, maradok

Kitünő tisztelettel

igaz híve:

Berzeviczy Albert.

Néhai Erzsébet királyasszonyunk emléke.

Nov. 19-én a prémontrei templomban tartott Requiem után az idén is rendeztünk gyászünnepelet a saját dísztermünkben.

A Hymnusz elhangzása után dr. *Szolcsányi Hugó* ny. r. tanár a következő emlékbeszédet mondotta:

Uraim!

Még hat évnek előtte valóságos örömnünetet ültünk minden november hó 19-én, mert e nap legkiválóbb alkalmúl szolgált nekünk, hogy hazánk jóságos védőszellemének, rajongó szeretetünkkel körülvett Erzsébet királynénknak „a ki a nemzet szívét az uralkodó családdal rózsafüzérrel kötötte össze“ hódolatteljes tiszteletünket és hálánkat, a legmeggyőzőbb és legméltóbb alakban bemutatassuk. Szent áhítattal kerestük fel e napon az Istenházát, hogy az egek Urához felküldött hő imáinkban ál-

dášt és boldogságot könnyörögjünk le felséges nagyasszonyunkra és családjára.

Ma pedig hazafias fájdalomtól sajtó kebellemel, a megnyúgvást nélkülözö bántat kínos gyászával léptük át a szentegyház küszöbét és gyülekeztünk össze itt, hogy lelki szemeink elé varázsolva a szívjóság és szeretet azon eléggé nem értékelhető nyilatkozványait, melyekkel megdicsöült királynénk nemzetünket elárasztani kegyeskedett, a jövöre nézve erőt, reményt meríteni engedö emlékének kegyelettel áldozunk, — másrészt, hogy újból és újból undorunkat és megvetésünket kifejezzük azon, az emberriességből kivetközött elvetemült gyilkossal szemben, aki a fennálló társadalmi rend elleni tajték és gyűlöletétől indítatva, a legnemesebben érző szívet elnémította és ezzel az egész magyar nemzetet mély gyászba borította.

1898. évi szeptember hó 10-ikét értük, tehát még az ezredévi ünnepege mámaraító hatása alól sem menekültünk volt, a mikor villámcsapásként sújtott közibénk azon észbontóan rémes hír, hogy hazánk védöszeleme, „a világunkba teljesen beolvadt szeretet királynénk“, egy eszejárásában megbomlott szörnyeteg érthetetlen vad dühének ártatlan áldozata lett.

Genfben, a szabadság honában, „meggyalázva századát“ követte el ezen erkölcsileg nyomorult korunk legnagyobb gáztettét: midön minden kényszerítő ok nélkül gyilkolt meg egy magát védeni nem tudott nőt, „egy beteg szivére gyógyító írt keresö bántatos anyát“, aki egyedül szive jóságára hallgatva soha senkinek sem vétett, — csak azért mert trónon ült, mert koronát viselt a fején.

Felséges férje után a magyar nemzetet sebezte meg legjobban azon „szerszámból kovácsolt gyilok“, a mely a legáldottabb, a legnemesebb szívet szúrta keresztül.

A megdicsöült „századunk ezen legeszményibb nő alakja“ nemzetünk történetében u. i. valóságos gondviselészerü szerepre volt kiszemelve, — s nekünk nemcsak királynénk, hanem valóságosan jótévö edes anyánk volt, különösen pedig a szabadságharczot követett hosszú, sötét rabságból való kiszabadulásunk körül legmélyebb hálára kötelezö jóságos közbenjárónkká, a később létesült u. n. kiegyezésnél pedig nemzetünknek legjobbkaró pártfogójává lett.

Csoda-e hát, ha ezek után Erzsébet királynénk váratlanul mintegy villámszerüen jött gyászos halálának híret a z egész nemzet fájdalmas feljajdulása követte, s arra

Magyarország levegőegét a legőszintébben átérzett fájdalom felzokogása tölti be? - S a seb annál sajnóbb volt, mert magyar Klionk évlapjainak tanúsága szerint egyik század tűnt el a másik után, egyik nemzedék jött a másikra, anélkül, hogy királytisztelő népünket, a királyi udvarnál történt ily haláleset hasonló mély érzelem nyilvánítására indította volna. Pedig annaleseink szerint országunkban nem egyszer uralkodott általános gyász, ámde azt rendszerint alkotmányunk megcsorbítása, esetleg kiváló szabadsághőseink egyike vagy másikának vértanúsága, nem pedig az udvarnál beállott haláleset miatt öltötte magára nemzetünk.

Királyi védőasszonyunk gyászos halálának annál súlyosabb csapásként kellett nemzetünkre nehezednie, a mennyiben ez nagyon jól tudta, hogy azon nagy nemzeti apotheosisnak, mely a nemzetnek királyával annyi évszázad után, s alig egy emberöltőt megelőzőleg bekövetkezett kölcsönös kibékülésében nyilvánult, legbúzóbb előkészítője, leglelkesebb támogatója és előmozdítója, éppen a felséges asszony volt.

Nemzetünk történetéből ösmeretes, hogy a dicsőségtől ragyogó, de oly gyászos kimenetelű szabadságharcunk világosi katasztrófáját hazánk politikai életére borult hosszú fájdó éj, egy szenvedésekben és megaláztatásokban gazdag időfolyamat követte. Legkiválóbb alakjaink vagy fogságban sínlődtek, vagy külföldön a számkivetés keserű kenyerén tengődtek, míg bent az országban az absolutismus ulti diadalnapjait, s a „Vae victis“ elvét követve nemcsak egy ezredév zivatarjai között megedződött alkotmányunkat tiporta el, hanem teljesen idegen elemekkel, idegen jog szerint, a nemzet minden szabadabb mozgását lehetetlenítve, törvénytelenül kormányozta e hazát.

Valóban úgy tetszett, hogy ezen rémes éj átható sötét egét eloszlató jótékony derű talán már sohasem következik be!

És ezen úgyszólván legválságosabb körülmények között küldötte le hazánk jószágos Gondviselése, Erzsébet királynéban, — a ki 1854. ápril. 24-én lett dicsőségesen uralkodó felséges királyunk nejévé; - a megváltó nem-töt körünkbe. És azon szomorú időszakban, melyben nemzetünk erőinek meggyöngülése miatt úgyszólván szabad prédájává lett, a vele tetszés szerint elbánó önkénynek, az ifju „szépségének ellenállhatlan varázsával, s a szende nőiesség megvesztegető szeretetreméltóságával megáldott

császárné“ megjelenése volt az első reménysugár hazánknak azon sötét felhőkkel eltakart egéről.

A bekövetkezett események egymásutánja pedig csakhamar beigazolta, hogy „A királyné mint áldás jött a magyarok körébe, kedves arczáról egy szebb jövő reménye mosolygot le reájuk“ (Eötvös) és hogy a Gondviselés valóban kiváló kegyébe fogadta nemzetünket, mert engedte, hogy a trón magaslatáról egy jóságos lélek szeretetének eddig sohasem érzett melege áradjon le rája.

Már maga a fejedelmi nász nemzetünk hozzája fűzött reményeinek mielőbbi megvalósulását látszott ígérni, — a mennyiben felséges királynénkban — a ki népünket megismerve azt azonnal megszerette, s aki az emberiség legeszményibb céljaitól vonzatva, szíve jóságából kifolyólag minden szenvedőn a lehetőségig segíteni igyekezett, a legönzetlenebb, leghatalmasabb és legtöbbit tehető közbenjárót volt szerencsés nyerni, kinek útján nemcsak az elnyomottak hangja hatott el a trón zsámolyáig, hanem aki a korona és a nemzet között megszakadt bizalom helyreállításán eléggé meg nem hálálható készséggel és eredménynyel közreműködött.

A fiatal szépségtől ragyogó, tiszta és vallásos hittől áthatott Erzsébet királyné, — kiből „a testi báj és kellem igen összhangzatosan egyesült a lélek minden szép tulajdonságaival“ — mindig a legmelegebb rokonszenvet tanúsította nemzetünk iránt, és egyedül rokonszenvének volt kifolyása azon tény, hogy — a mi királynéinkról századokon át páratlanul állott — nemcsak beszélte nyelvünket, hanem azt felséges családja körébe is bevitte. Általánosan tudva volt, hogy Eötvösünk és Jókaink kedvencz írói voltak. Különösen ez utóbbinak világhírű „Karthausi“-ját, mely melegen érző lelkét egészen magával ragadta, olvasta a legszívesebben. Azon bár csak néhány sorból álló levélke pedig, melyet 1869. évi április 24-én Budáról keltezve, hazánk bölcséhez, Deák Ferenczhez a következő tartalommal intézett: „Ámbár úgy vagyok értesülve, hogy ön nem szívesen fogad meghívást ebédre, mégis engedje reménylenem, hogy ez alkalommal kivételt teend az alól, tisztelője Erzsébet“, felséges irójának nemcsak határtalan szívjóságáról tett tanúságot, hanem arról is, hogy nyelvünk szellemét teljesen átértette.

A kiegyezés létesítése körüli munkálatokban az aszszonyi szív legnemesebb tulajdonságaival támogatta a trón magaslatán elnyomott nemzetünk ügyeit, és a közmeggyőződés szerint e jótékony beavatkozás nélkül talán nem

oly gyorsan és nem oly kedvezően jutott volna a kiegyezés dülöre. A koronázás nagyjelentőségű actusával pedig, a mely a kiegyezés egész művének betetőzését képezte, mert általa a nemzet és a királyi család az állam fenmaradásának legszilárdabb feltételét: a kölcsönös bizalmat és szeretetet nyújtották egymásnak, — jóságos királynéknak igazán a mienk lett.

A mint az idők folyamával a nemzetet s királyi családját összekötő e nemes frigye mindinkább erősödött: a mint a királyné tündér ujjai által szőtt „rózsakötelék a nemzet s az uralkodó között“ mind szorosabbra fűződött: e fenséges viszony valóban a legbensőbb családi jelleget öltötte magára.

Egyrészt a nemzet a legmegkapóbb alakban vett részt királyi családjának örömei és fájdalmaiban, azokat teljesen átérezve megosztotta, hogy a magyar közmondással: a megosztott örömet kettős öröme, a megosztott fájdalmat pedig fél fájdalomra változtassa. Az a rettenetes csapás, a mely a felséges párt Rudolf királyfinak, a család szemefényének, s a magyar nemzet büszkesége és reménységének gyászos halálával érte, s mely különösen jóságos királyi nemtől érzékeny szívet teljesen megtörte, általános s a legmélyebb gyászba borította nemzetünket is, mely nemzetinek nevezhető gyász valóban impozáns módon nyert hazánkban kifejezést. A paloták és kunyhókon lebegő gyászlobogók ezernyi sokasága tanúskodott azon őszinte részvét nagyságáról, mely ezen iszonyú csapás alkalmából nemzetünk valamennyi tagjának szívét áthatotta. Viszont a királyi család körében előfordult nászünnepek alkalmul szolgáltak mindnyájunk legbensőbb örömyilatkozataink kitörésére és nyilvánítására, és a Szt. István trónjának birtokosait ért boldogság mindig visszasügarzott népünk lelkeről is.

Másrészt mily jól eső édes érzet járta át nemzetünk valamennyi tagjának kebelét, a mikor szomorúságunk nagy napjaiban, felséges asszonyunk, égből küldött vigasztaló nemtőként jelent meg körünkben. Az a koszorú, a melyet hazánk imádott védőszelleme Deák Ferencznek ravatalára sajátkezüleg helyezett, s azok a könnyek, melyekkel leghívebb barátját s „a monarchia legönzetlenebb támaszát“ gróf Andrassy Gyulánkat megsiratta, mindennél hathatósabban bizonyították, hogy a megdicsőült bennünket igazi szeretetébe fogadott, nemzeti fájdalmunkat és gyászunkat a magáénak is tekintette. Az öröm és bánat könnye létesítette ezen kapocs lassankint nemcsak ben-

sőbb és teljesebb lett, hanem egyúttal a századokon át úgyszólván megrögzött bizalmatlanságot is elenyésztette.

Természetesnek és minden képmutatáson felül állónak volt veendő azon körülmény, hogy királyi asszonyunk borzasztó halálának híre sehol a világon nem döbhentette meg annyira a kedélyeket, sehol sem okozhatott oly igaz mély fájdalmat, mint édes hazánkban, -- valóban s jogosan a hálátlanság bélyegét nyomhatná a történelem homlokunkra, ha az másként történik vala. Hiszen a megdicsőült királyné volt az, a ki azon szomorú időben is a magyar nemzet pártjára állott, mikor azt, a védte lent, mindenki elhagyta, amikor azt pártfogolni senki sem akarta, senki sem merészelte. Leginkább ő szeretettette meg nemzetünket felséges férjével, s ő ösmertette meg vele azon igazságot, mely szerint: „népünket csellel vagy erőszakkal csak elidegeníteni, meghódítani azonban csak jóakarrattal és szeretettel lehet.“

Megboldogult felséges asszonyunk nemének minden szép és nemes tulajdonságát egyesíté magában. Egyéniségét tüneményszerű szépsége, szívjóságát a női kellem és varázs dícsfényével vette körül.

Mint édes anya, gyermekei iránt érzett gyöngéd szeretetével vált ki; tudvalevő, hogy nemesen érző szívet fiának korai szerencsétlen halála, bár „fájdalmában szóltan, tűrő, nem panaszkodó, ha kellett erős volt“ teljesen megtörte. Élete e borzalmas eseménytől kezdve állandóan a néma gyász és lemondás, a legmélyebb fájdalom kinyomatát viselte magán, mely a hol mutatkozott csak könnyekre fakasztott s a legőszintébb fájdalmat keltette fel. Hogy mi volt mint szerető hitves, azt azon néhány keresetlen szó, mely a rettenetes hír okozta szívet tépő fájdalom gyászbaborult királyunk kebléből kicsikart legigazabban, leghívebben fejezte ki: *„Vége mindennek! Elvesztettem mindenemet!“*

De bár mindenképen nagy és kiváló volt a nemének tagjai közül erényeiben is kimagasló megdicsőült jószágos védőasszonyunk, nekünk különösen, mert a trón magaslatán lett gondviselesszerűen oltalmazó szellemünk, mint magyar királyné volt legnagyobb. A történelem feljegyzése szerint tény az, hogy „Érzsébet királyné volt korának nemcsak legelső magyar asszonya, hanem minden korban azon legeszményibb nőalakja, a ki hazájának és népének sorsán a legnagyobb befolyással bírt, s arra legtöbb áldást árasztott, s szívének bűvös erejével nemzeti érdekeinkben döntő hatást gyakorolt, oly hatást, a minő-

höz hasonlót ezredéves történetünk tanúsága szerint volt államfőink egy hitvese sem fejtett ki. — pedig közéletünk körében nem egynek jutott kiváló szerep osztályrészeül, — ámde ezek élete is nemzeti érdekeink szempontjából legnagyobbbrészt hatástalan maradt. A mohácsi vészt követő idők királynéi pedig a haza népének legnagyobbbrésze előtt ösmeretlenek, idegenek maradtak, — nyelvünket nem értették, országunkban nem fordultak meg, s így közéletünk hatásuk semmi nyomát sem viseli magán. Legnagyobb részben csak „messziről hidegen hagyó csillagok“ként ragyogtak. Valódi jótékony meleget csak megdicsőült Erzsébet királynénk árasztott maga körül, ki nemcsak maga lett magyarrá, hanem gyermekeit is azokká nevelte. Környezetét leginkább a magyarok sorából válogatta ki, s a kinél „nyelvben és érzelemben magyarább Szt. István király trónját úgyszólván soha meg nem osztotta.“

Midőn 1896-ban a felséges uralkodó pár a nemzettel együtt az oltár számolyánál leborulva hálát adott a Gondviselésnek, hogy egy ezredév zivatarjai között szép hazánkat erőben, gazdaságban, kulturában, nemzeti szelében fejlesztve megtartani kegyeskedett, az ország ősz primása királynénknak, a magyar nemzetnek ujkori történetébe mélyen belenyúló áldásos működését méltánylandó, a többi között a nemzet szívéből szakasztott következő örökemlékezetű szavakkal üdvözölte felséges nagyasszonyunkat: „Légy áldott, légy üdvöz, felséges királyném! Fogadd el a templomban hol megkoronáztatál legmélyebb hódolatunkat, legőszintébb szeretetünket irányunkban mindig tanusított jóságodért, szeretetedért. Áldólag emlékezünk meg, hogy midőn nemzetünk anyja lettél, édes anyai nyelvünkön beszéltél hozzánk; áldólag emlékezünk, hogy azt az arany fonalat is anyai gyöngéd kezéd szötte, mely hön szeretett királyunkat a nemzettel elválaszthatlanul összekötötte.“

Aranyszavak! Örökké igaz szavak!

Mi pedig, midőn megdicsőült nagyasszonyunk egyéniségének varázsától teljesen áthatottan, hazafias gyászban itt egybegyültünk, hogy iránta soha ki nem haló rajongó szeretetünk és kegyeletünk legőszintébb adóját méltó módon lerójjuk s az imádat glóriájával övezzük lelkünk előtt megjelenő fenséges alakját, újra meg újra boruljunk le a magyar hölgyek ezen ideáljának szívünkben is gyászba foglalt emléke előtt, azon emlék előtt, mely nekünk mindig fényes és jótékony meleget árasztó napként fog ra-

gyogni, s a mely áldott marad, a míg csak magyar él a földön! Még ha törvényhozásunk, a történelmi igazságszolgáltatásnak eleget teendő „hőn szeretet királynénknak, a liaza jótékony nemtőjének áldásos emlékét, soha meg nem szűnő hálánk és kegyeletünk jeléül“ törvénybe nem ígatta volna is, nem fogjuk elfeledni soha, hogy Ő, ki különben is „a legszebb virágokból a királyok erényeiből font koszorút viselt homlokán“, „úgy tapadt a magyar nemzethez, mint a drága gyöngy a kagylójához.“

És Te jó anyánk, kinek nagy nevét a beláthatatlan jövőben legtávolabbi utódaink is csak áldólag, a hála és kegyelet soha ki nem apadható érzelmeivel és csak dicsőítve fogják ajkukra vehetni, ne hagyj el továbbra sem rokontalan nemzetünket, megdicsőült szellemed örökjék mindig fölötte. Szabadító angyalunk voltál a földön, maradj a mi kegyes pártfogónk az égben is!

Végül a Szózat zárta be a kegyeletes ünnepélyt.

F. é. ápril. 8-án kir. akademiánknak ötvennégy év előtt volt hitvánokát, a város díszpolgárát a nagyváradi I. sz. káptalannak ez idő szerint nagyrépostját gyémántmiséje alkalmából a következő átiratban üdvözölte.

Méltóságos Püspök

Káptalani Nagyrépost Úr!

A nagyváradi kir. kath. jogakademia tanári kara a f. é. ápril. 8-án saját elnökletem alatt tartott értekezletében egyértelmű lelkesedéssel elhatározta, hogy Méltóságodat gyémántmiséje alkalmából szíve mélyéből üdvözli!

Ámbár az én tollam sokkal gyarlóbb, sem hogy érzelmeinket ezen ép oly ritka mint magasztos pillanathoz illő módon kifejezésre juttathatná, mert ugyan hol találunk egyhamar olyan kimagasló férfit, a ki az Úrnak hívebb szolgálója, az Egyháznak hívebb apostola, a királynak hívebb alattvalója, a Hazának hívebb fia, a keresztyény felebaráti szeretet hívebb ápolója volna, mint Méltóságod, mégis véghetetlen örömmel ragadtam meg az alkalmat, hogy a tanári kar nevében a legőszintebben kívánjam, hogy a kit a Mindenható kegyelme idáig oly szemlátomást kísért egész életén át, mert az ő működése kedves volt előtte,

tartsa és oltalmazza meg drága életét ezentúl is az emberek földi vándorútjának legszélsőbb határáig.

Legmélyebb hódolattal maradván
Nváradon, 1904. ápril. 8-án.

alázatos szolgája,

Dr Bozóky Alajos,
kir. tanácsos igazgató.

Erre az ünnepelt sajátkezüleg írt levélben válaszolt, mely ekkép hangzik:

Nagyságos kir. Tanácsos s Igazgató Úr!

Különösen tisztelt Uram!

A nváradí kir. kath. jogakademia igen tisztelt tanári karának hatvan éves áldozáságom alkalmából f. évi ápril. hó 8-án kelt s Nagyságod által hozzám intézett nagybecsű levelében kifejezett jó kívánatokért fogadja Nagyságod s az egész tisztelt tanárikar az én legforróbb, legbensőbb leghálásb köszönetemet.

Édes örömmel emlékezem vissza azon időre, midőn én is szerencsés voltam — mint hitszónok — a tudomány eme csarnokában működni s az Isten ígését hirdetve az erkölcs magvait hallgatóim szívébe becsepegtetni. — Azóta több mint félszázad év mult el, az akkori tanár urak is mind elhunytak, s munkájukért, fáradságukért, melyet a köznevelés ügyének s a tudományos műveltségnek szenteltek a megérdemlett jutalmat az örökbíró keziből elvevék, — de a tisztelet és nagyrabecsülés érzete, melylyel az elhunyt tanár urak iránt viseltettem, s szívenben tápláltam él és élni fog utolsó lehelletemig a jelenleg működő igen tisztelt tanárikar minden egyes tagja iránt is, kiknek irántami becses figyelmét ujfent megköszönve s kegyeikbe magamat ajánlva, kitűnő tiszteletem nyilvánítása mellett maradtam Nváradon, 1904. ápril. hó 9-én.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Vinkler József,
gyémántmisés áldozár.

F. é. május 25-én dr. Haller Károly kolozsvári egyetemi tanárt üdvözölte a kar 40 évi jogtanári jubileuma alkalmából, a miért a jubiláns meleg hangon köszönetét fejezte ki.

Azonfölül nem mulasztott el akademiánk egyetlen alkalmat sem, hogy hazafias és valláserkölcösös érületének kifejezése által a nemes példaadás kötelességének megfeleljen.

Testületileg megjelent a kar:

1903. jul. 27-én a székesegyházban néhai XIII. Leo pápáért tartott Requiemen.

1903. aug. 6-án a X. Pius pápa megválasztása alkalmából tartott Te Deum-on.

1903. aug. 16-án dr. Radu Demeter helybeli g. kath. püspök beiktatási ünnepélyén.

1903. aug. 18-án, mint Ő cs. és apostoli kir. Felsége legmagasabb születése napján a helybeli l. sz. székesegyházban nagy fényvel megtartott Te Deumon.

1903. aug. 20-án, mint Szt. István első apostoli királyunk emlékének évforduló napján u. o. tartott isteni tiszteleten.

1903. évi sept. 10-én, mint néhai Erzsébet királyasszonyunk gyászos elhunytának évfordulója alkalmából a helybeli l. sz. székesegyházban tartott Requiemen:

1903. évi okt. 4-én, mint Ő császári és apostoli kir. Felsége legmagasabb nevenapján a helybeli l. sz. székesegyházban tartott Te Deumon.

1903. évi okt. 6-án az aradi vértanukért a Szent-László templomban tartott Requiemen s az ugyanaz nap d. u. az akadémiai ifjuság által a díszteremben rendezett emlékünnepeyen.

1903. évi okt. 7-én tisztelgett nm. dr. Szmeccsányi Pál ujonnan kinevezett nagyváradi l. sz. püspök urnál és másnap résztvett ugyanannak beiktatási ünnepélyén.

1903. évi okt. 17-én résztvett az akadémiai ifjuság által dísztermünkben rendezett Deák-emlékünnepeyen.

Részt vettünk: 1904. jan. 10-én Nagyvárad város új székházának megnyitó ünnepélyén, továbbá 1904. april 11-én mint az 1848. évi törvényhozási alkotások, szentesítésének évfordulóján a székesegyházban tartott hálaadó isteni tiszteleten.

1904. május 21-én, a Szigligeti Társaság által a helybeli Kereskedelmi Csarnokban rendezett képképzőművészeti kiállításán, melyet nm. dr. Berzeviczy Albert vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr, nm. dr. Szmrecsányi Pál l. sz. és Radu Demeter g. sz. nváradai püspökök és nagyszámú előkelő közönség jelenlétében személyesen megnyitott.

Végül a Szigligeti Társaság által 1904. jan. 31. és márcz. 20-án (Szigligeti emlékére) dísztermünkben rendezett matineein.

Az előadások a felsőbb helyen jóváhagyott lecke-rend szerint a törvényes szünetek kivételével mult évi september 16-tól f. évi május 31-ig bezárólag folytak. Gyakorlati előadások az idén is voltak, még pedig a jog-történetből, a jogbölcészethől és a büntető jogból.

Az alap- és évvégi elméleti államvizsgálatokat folyó évi június hó 6-ika és 26-ika közötti időben tartottuk: a tanévet ünnepélyesen berekesztő Te Deum folyó évi június hó 5-én volt.

Részvétét fejezte ki a kar a gyászlobogó kitűzése által dr. *Pauler* Gyula orsz. főlevéltáros (1903. jul. 8.), *Kállay* Béni közös pénzügyi minister (1903. jul. 14.), *XIII. Leo* pápa (1903. jul. 21.), dr. *Hettyey* Sámuel pécsi püspök (1903. sept. 2.), dr. *Hoványi* Ferencz. városi ny. főorvos s akad. mtanár (1903. sept. 4.), dr. *Szeredy* József, pápai praelatus, pécsi joglyceumi aligazgató (1903. okt. 7.), *Kotunovics* Sándor, nváradai premontrei főgymnasiumi volt igazgató (1903. nov. 4.), *Nagy* Ferencz, nagyvárad kir. tszéki elnök s államvizsg. b. kültag (1904. jan. 6.), *Jókai* Mór koszorús költőnk (1904. máj. 6.), dr. *Bulyovszky* József ny. polgármester s az államtudományi államvizsgálati bizottság kültagja (1904. máj. 26.) haláleseteik alkalmából. A joghallgató ifjúság kebeléből *Stregon* János és *Rokszin* Sándor joghallgatókat ragadta el a halál.

V. A TANÁROK IRODALMI MŰKÖDÉSE.

Dr. *Bozóky Alajos* igazgató-tanár dolgozatai:

1) Válasz Jartin ily cz. támadására: „Bozóky és Persz, no meg Spenczer“ a tanév megnyitó ünnepélyen tartott beszédek iránya ellen — megjelent a „Budapesti Napló“ 1903. évi 269. számában és a nagyváradai „Tiszántúl“ cz. politikai napilap 1903. évi 227. számában.

2) A m. ált. polg. törvénykönyv tervezete (új kiadás), a nagyváradai jogászegylet kiadványai 9-ik sz. Nagyvárad, 1903. 12. 1.

3) Hanuy F. A egyes házasságok jogtörténete, különös tekintettel Magyarországra. Bírálat az Egyetemes Kritikai Lapok 1904. évf. 5. számában.

Dr. *Molnár Imre* ny. r. tanártól megjelent:

Az agrárkölesőnről szóló 1896. évi V. t.-cz. módosításáról. „Biztosítási és Közgazdasági“ Lapok 1903. évf. nov. 1. megjelent számában.

Dr. *Persz Adolf* ny. r. tanártól megjelent:

1) Etika a jogtanban, lsd a jelen Almanach 14 s. k. 1.

2) A végrehajtási törvény 155. §-a, két felolvasás a nagyváradai jogászegyletben.

Dr. *Hoványi Gyula* ny. r. tanártól megjelent:

A kereszténység és az evolúció, előadás a kath. szabad lyceum megnyitó ünnepélyén. Nagyvárad, 1903.

Dr. *Ágoston Péter* ny. r. tanártól megjelent:

1) „Versailles“ a Szigligeti Társaságban tartott felolvasás.

2) A „Tervezet jelzálogjoga“ a nagyváradai jogászegyletben tartott felolvasás.

3) „A magánjog módszere“ a „Jogt. Közl.“ 1903. évi 49—50. számaiban és külön lenyomatban is megjelent.

Dr. *Somló Bódog* ny. rk. tanártól megjelenik :

- 1) Természet és Társadalom. (Huszadik Század.)
- 2) Kidd Benjámín áldarwinizmusa. (Huszadik Század.)
- 3) Spencer Herbert etikája. Elmondattott a Társadalomtudományi Társaság Spencer-émlékünnepén.)
- 4) Magyarosság és irodalom. (Huszadik Század.)
- 5) Művészet és erkölcs. (Budapesti Napló.)
- 6) A filozófia történelme. (Huszadik Század.)
- 7) Tanulások az állati társadalmak történetéből. (Huszadik Század.)
- 8) Spencer Herbert szintetikus filozófiájának fordítása. (Budapest, Politzer Zsigmond és fia.)
- 9) „A házasság története.“ (Magy. Jogi Lexikon.)
- 10) „Kant. (Magy Jogi Lexikon.)

Dr. *Károly Irén Fözsef* mtanártól megjelent :

- 1) Az elektromos magánvilágítás. Szabadság.
- 2) A Hertz-féle hullámok áthatolása az elektrolyteken; felolvasta a m. t. Akadémia III. oszt. 1904. évi májusi ülésében.

Dr. *Baróthy Ákos* mtanártól megjelent :

Emlékbeszéd néhai dr. Hoványi Ferencz fölött, lsd a jelen Almanach 26 s. k. lapjait.

Dr. *Némethy Gyula* mtanártól megjelent :

- 1) Az új városház. Tiszántúl. 1904. jan. 10.
- 2) A szín problémája a festészetben. Tiszántúl, febr. 17., 19.
- 3) A váradi képtárlat. Tiszántúl, május 22.
- 4) Lourdesi emlékek és tanulások. Nagyvárad, 1904.
- 5) A szent kehely. Budapest, 1904.

A tanárok irodalmi működését a lefolyt évben is lényegesen előmozdította ama szíves készség, melylyel a budapesti és a kolozsvári m. k. t. egyetemek könyvtárai a kívánt műveket rendelkezésre bocsátották, a miért e helyen az akadémiai igazgatóság forró köszönetét nyilvánítani kedves kötelességének ismeri.

VI. IFJUSÁGI EGYLETEK.

1. Joghallgatók segélyező egylete.

Elnök: Frankó József III. éves joghallgató.
 Alelnök: Morvay Zsigmond III. éves joghallgató.
 Főjegyző: Böszörményi Béla III. éves joghallgató.
 Pénztáros: Lánczy Ferencz II. éves joghallgató.
 Ellenőr: Fényes Ödön II. éves joghallgató.
 Könyvtáros: Vertán Endre II. éves joghallgató.
 Aljegyzők: Nadányi Jenő és Pallay Béla I. éves joghallgatók.

Bizottmányi tagok:

Alliquander Ödön, Harmathy Károly, Medvigy Mihály, Rigó Zoltán IV. éves, Alliquander Kálmán, Géczy Imre III. éves, Heringh Sándor, Kaczián Kálmán, Kovács Zsigmond, Tolnay László II. éves, Elesánszky Kázmér, Fichtner Gyula, Mártonffy Gyula, Strébely Gyula I. éves joghallgatók.

Az egylet alaptőkéje ebben az évben 20791 korona 77 fillérről 20943 kor. 64 fillérré emelkedett.

Segélyezésben részesült 25 joghallgató, segélyezésre fordítottatott összesen 891 kor.

2. Önképző- és olvasó kör.

Füők: Géczy Imre III. éves joghallgató.
 Alelnök: Böszörményi Béla III. éves joghallgató.
 Főjegyző: Alliquander Kálmán III. éves joghallgató.
 Aljegyzők: Nadányi Jenő, Pallay Béla, Kovalszky Kálmán I. éves joghallgatók.
 Pénztáros: Heringh Sándor II. éves joghallgató.
 Ellenőr: Vertán Endre II. éves joghallgató.
 Háznagy: Nagy Sándor III éves joghallgató.

Bizottmányi tagok:

Alliquander Ödön, Harmathy Károly, Fehér Adolf, Rigó Zoltán IV. éves, Frankó József III. éves, Lánczy Ferencz, Kaczián Kálmán, Tolnay László, Fényes Ödön II. éves, Elesánszky Kázmér, Kalotay Kornél, Fichtner Ferencz, Szemes Imre I. éves joghallgatók.

A kör vagyona 2165 kor. 70 fillér, mely a nagyváradi takarékpénztárban gyümölcsözik.

Megemlítendő, hogy az Önképző- és Olvasókör m. évi okt. hó 17-én mint Deák Ferencz születésnapjának

100-dik évfordulója alkalmából hazafias emlék-ünnepélyt rendezett az akadémia dísztermében.

Ezt az ünnepélyt az igazgató a következő beszéddel rekesztette be:

Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség!

Szeretett Akadémiai Polgárok:

Megtartottuk szerény körünkben nagy hazánkfia születésének százados évfordulója emlékűnuepélyét. A tanári kar ezuttal azért nem kívánt az ünneprendezésbe befolyni, mert azt akarta, hogy az akadémiai ifjuság hazafias lelkesedése teljesen szabadon jusson kifejezésre.

Meg voltunk ugyanis arról győződve, hogy egyetlen intés elegendő, hogy lánggra lobbantsa a minden szépet, jóért és nemesért dobogó szívökben a hazaszeretet szent tüzét. És nem is csalódtunk. Hol is találnának vonzóbb mintaképet a fiatal jogászok, mint Deák Ferenczben, a kit az egész világ megcsodált s a kihez fogható óriást még a leghatalmasabb nemzetek is csak vajmi keveset képesek felmutatni. Nagy ritkán találkozik annyi tökély egy emberben, mint a hogy ő benne egyesült. Bölcsesség, mély tudomány, megüngathatatlan férfijellem, a jog, törvény és igazsághoz való hajthatatlan ragaszkodás, lángoló hazaszeretet, mely minden tettének főrugója, mert hiszen tőle származik azon arany mondás, hogy jobban kell szeretni hazánkat, mint gyűlölni ellenségeinket, a legmesszebb menő türelemmel egybekapcsolt vallásos érzület, a legnemesebb humanismus, ellentállhatatlan szónoki hatalom, mely elől még a nyers erő is meghátrálni kénytelen.

Óh csak kövesse az ifjú nemzedék Deák Ferenczünk példáját, buzduljon az ő munkásságán, vesse be lelkébe axiomáit, kétes esetekben folyamodjék bátran az ő tanácsához, tanulmányozza szorgalmasan és behatóan az ő egész életét, iparkodjék őt legalább megközelíteni, mindenek fölött pedig sajátítsa el az ő hazaszeretetét.

Nagy meglepődésünkre szolgál az a nemes buzgalom, melyet a tanári kar a legjobb emlékbeszéd kidolgozására kitűzött 50 kor. pályadíjjal keltett akademiánk joghallgatóiban. Összesen 8 pályamű érkezett be s mindannyian többé-kevésbé igen figyelemre méltó volt, de persze a díjat csak egy nyerhette el s ezennel át is szolgáltatom ifj. Popity János IV. éves joghallgató urnak a jutalmat azon erős reményem kifejezésével, hogy mind ő, mind kedves pályatársai ezen az úton tovább haladni s drága hazánknak hasznos polgáraivá lenni igyekezni fognak.

VII. A TANÁROK ÉS AZ ÁLTALOK ELŐ- ADOTT TANTÁRGYAK ÁTNÉZETE.

A tanárok neve	Tanító-hivatali minőség	Tanszakma	Előad. nyelv		Észrevétel
			Heti órák száma		
			I.	II.	
Dr. Bozoky Alajos	kir. tanácsos-igazgató, ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Római jog	10	10	Tanári éveinek száma: 36.
Dr. Molnár Imre	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Nemzetgazdaszat, Pénzügytan, M. pénzügyi törvények, Tételes nemzetközi jog	11	9	Tanári éveinek száma: 35.
Dr. Persz Adolf	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár, h. ügyvéd	Encyclopaedia. M. alkotmány- és jogtörténet, Európai jogt., Egyházi jog. Államszámviteltan.	16	7	Tanári éveinek száma: 29.
Dr. Horványi Gyula	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Jogbölcsezet, Büntetőjog Törvénykezési eljárás	17	9	Tanári éveinek száma: 19.
Dr. Szolcsányi Hugó	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	M. közigazgatási jog, Statistika, Legújabb kor tört.	14	10	Tanári éveinek száma: 30.

A tanárok neve	Tanító-hivatali minőség	Tanszakma	Elsőad. nyelv		Heti órák száma		Észrevétel
			I.	II.	I.	II.	
Dr. Ágoston Péter	okleveles bíró, ny. r. tanár	Magy. magánj. Bányajog, Osztrák magán- jog Váltó és keres- kedelmi jog	17	9			Tanár 3 év óta
Dr. Somló Bódog	képesített egyetemi magántanár ny. rk. tanár,	Politika, Encyclopaedia, Magyar közjog,	10	10			Itteni tanár 1 1/2 év óta
Dr. Mártonfy Marczel	h. ügyvéd ny. rk. tanár	Törvénykezési eljárás, Ke- reskedelmi és váltójog	—	9			Itteni tanár 1/2 év óta.
Dr. Baróthy Ákos	orvostudor, városi tiszti főorvos, akadémiai m. tanár	Törvényszéki orvostan, Közegészségtan	2	2			Itteni m. ta- nár 6 év óta
Dr. Károly Irén	képesített főgymn. ny. r. tanár, akad. magántanár	Ethika	4	—			Itteni m. tanár 13 1/2 év óta.
Dr. Némethy Gyula	Theologiai tudor, seminariumi ny. r. tanár, akadémiai m. tanár	Művelődéstört.	—	4			Itteni magántanár 5 év óta

VIII. AKADEMIAI HALLGATÓK.

I. Beígatott ny. hallgatók.

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
I. évesek.		†Iclozán Damaskin	1 2
a) rendes joghallga- tók:		*Kalotay Viktor	1 2
Adler Sándor	— 2	35Kenéz Sándor	1 2
Altmann Andor	1 —	Kiss Miklós	1 2
Aszódi Ottó	1 —	Kolontáry János	1 2
Bakos Gyula	1 2	Kovalszky Sándor	1 2
5Bálint Endre	1 2	Köves Sándor	1 —
Bánk György	1 2	40Kreva József	1 2
Bartha József	1 2	Leipnik Lőrincz	1 2
Beke Miklós	1 2	Leitli János	1 2
Blagi Tivadar	— —	Liszka Kálmán	1 2
10Bodó László	1 2	Majos Jenő	1 2
Bojér András	1 2	45*Mandák Ernő	1 2
Bolkacsiu Miklós	1 2	Mártonffy Gyula	1 2
†Bontescu Fabius	1 2	Mezey Gyula k.	— —
Borody Béla	1 2	Mogyorós István	— 2
15†Comsia Valér	1 2	Molnár György	1 2
Ciaclan Virgil	1 2	50Nadányi Jenő	1 2
Csatáry Imre	1 2	Nagy Jenő	— 2
Ciortin János	1 2	*Német Jusztin	1 2
Czeglédy Domokos	— 2	Ney Pál	1 2
20Davidovits Ferencz	1 2	Nits Dániel	1 2
Elesánszky Kázm.	1 2	55Pálffy Jenő	1 2
Erényi László	1 2	Pallay Béla	1 2
Fichtner Ferencz	1 2	Paul Károly	1 2
Fleissig Sándor	1 2	Pecsenyánszky Istv.	1 2
25Fodor Lipót	1 2	Pecz Ferencz	1 —
Ganczfried Adolf	1 2	60b. Podmaniczky K.	1 2
*Gelesian I. Fabius	1 2	*Pop I. Leonidas	1 2
Gerich Jenő	— 2	Popesku János	1 2
Gozmány József	1 2	†Popovits Lajos	1 2
30†Grünstein József	1 2	Porsch József	— 2
Györgyi Miksa	1 2	65†Radován Döme,	1 2
Hirschmann Gyula	1 2	†Reményi Lajos	1 2
		Ritter Gyula	1 2
		†Rokszin Sándor	1 —

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
Sávell Gusztáv	1 2	II. évesek.	
70†*Schweger Lajos	1 2	*Aszódi Imre	1 2
*Sebők Elek	1 2	Aszódi Ottó	— 2
*Sferle János	1 2	Aubermann Miklós	1 2
Sfurlea János	1 2	*Babesku D. Emil	1 2
Strebeli Gyula	1 2	5Balogh Zoltán	1 2
75Suták István	1 2	Barna Miklós	1 2
*Südy Tibor	1 2	Boglucz László	1 2
Szabó Béla	1 2	Borgida Endre	1 2
*Szerdahelyi (Mráz) Sándor	1 2	Böhm Camill	1 2
*Szilágyi Rezső	1 2	10Böszörményi And.	1 2
80Tagányi Imre	— 2	Dobó Miklós	1 2
Telleyesniczky L.	1 —	Erdélyi Szevér	1 2
Terényi Péter	1 2	Erényi Béla	1 2
Thuróczy Zoltán	1 2	Farkas Péter	1 2
Varasdy Béla	1 2	15Fényes Ödön	1 2
85Waldmann Dezső	1 2	Fernbach János	— 2
<i>b) rendkívüli joghall- gatók:</i>		Fildán Viktor	1 2
Brüder Sándor	— —	Fried János	1 2
Debreczy Dezső	1 2	Friedmann Mór	— 2
Fogel Abrahám	— 2	20Grünstein Ármin	— —
Gaál Endre	1 —	Hadán Aurél	1 2
90Gottlieb Zoltán	1 —	Hajdu Zoltán	1 2
Grübler Miksa	1 2	Herczeg Sándor	1 2
Hartmann Sámuel	1 2	Heringh Sándor	1 2
Havas Frigyes	1 —	25*Hetko Aurél	1 2
Lengyel Géza	— —	Hirsch József	1 2
95Reich Miksa	1 —	Hollós Miksa	— 2
Rosinger Miklós	1 2	Jánossy Gyula	1 2
Schwarz Sándor	1 —	Jelinek Sándor	1 —
Spitz József	1 —	30Kacz Izsák	1 2
Szemes Imre	1 2	Kaczián Kálmán	1 2
100Weinreb Sámuel	1 —	Kiss Sándor	1 2
Wertheimstein Viktor	1 2	Kovács Zsigmond	1 2
		*Lánczy Ferencz	1 2
		35László Árpád	1 2
		*Lecső László	1 2
		Medzihradzsky M.	1 2
		Meer Béla	1 2
		Menyhért László	1 —

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
40Moldován János	1 2	Flegmann Simon	1 2
Morariu Sándor	1 2	10Fleischer Sándor	1 2
Nagy Jenő	1 —	Frankó József	1 2
Nesztor József	1 2	Friedmann Mór	1 —
Ney Andor	1 2	Géczy Imre	1 2
45Nyéky Jenő	1 2	Grozda E. Péter k.	— —
*Pacala Péter	1 2	15Hauler János	1 2
Pálffy Balázs	1 —	Illés István	1 2
Pászthy Ferencz	— 2	Kálmán Géza	1 2
*Péterffy Elemér	1 2	Kindris László	1 2
50*Pópa Mihály	1 2	Kozma Iván k.	— —
*Prodanovits Tiv.	1 2	20Márta Sebestyén	1 2
Propper Miklós	1 2	*Morvay Zsigmond	1 2
Rigó László	1 —	Nagy Sándor	1 —
Ritter Ármin	— —	Pászthy Ferencz	1 —
55Roediger Ernő	1 2	Popeszku Adrian	— 2
Róth Jenő	1 2	25Popesku Aurél	1 2
Schwarz István	1 —	*Popovits György	1 —
Serly István	1 2	Rigó László	— 2
Sfurlea Traján	1 2	Sarkady Sándor	1 2
60Solymos László	1 2	Schlauch Lőrincz	— —
Steiner Ervin	1 2	30Szúnyogh Péter	— 2
Szeghalmy Sándor	1 2		
Szóke (Spitz) Sánd.	1 2	IV. évesek.	
Szúnyogh Péter	1 —		
65Tolnay László	1 2	Alliquander Ödön	1 2
Urbanits Kálmán	1 2	Bágya Ödön v.	1 —
Vertán Endre	1 2	Békésy Jenő v.	1 —
Völgyi Gábor	1 2	Berkovits Bertal. v.	1 —
Zsunk János	1 2	5*Bulzán János v.	1 —
		Cosma János v.	1 —
III. évesek.		Crisán Aurél	1 2
		Cseresnyés Béla	1 —
*Alliquander Kálm.	1 2	Ciurdariu Ágost	1 2
Balta Coriolán	1 2	10Czuczor Vilmos v.	1 —
Blayer Endre	1 —	*Erdelt Béla v.	1 —
*Böszörményi Béla	1 2	Fehér Adolf	1 2
5Budó János	1 2	Fejér Jenő	1 2
*Ciavici Ágost	— —	*Fenyő László	1 2
Cseresnyés Jenő	1 2	15Fleischer Béla	1 2
Endrei Kálmán	1 2	*Gáll Pál k.	— —

N é v	Tan- félév	N é v	Tan- félév
*Gerlán Gábor	— —	35Polyák István	1 —
Gitta Ágoston	1 2	*Popity János v.	1 —
Harmathy Kár. v.	1 —	Putnoky Béla	1 2
20Homonnai Adolf v.	1 —	Rácz Endre k.	— —
*Hubián Miklós v.	1 —	Réti Ignác v.	1 —
Kaufmann Jakab	1 —	40Rigó Zoltán v.	1 —
Korcsmáros Sánd.	1 2	Seregély Dezső	1 2
*Kotunovits Géza	1 2	Sicher Jenő	1 —
25Löblé László	1 2	*Sipos Ernő	1 2
Lukáts Ákos	1 2	Sonnenwirth L. v.	1 —
Magyary László	1 2	45Soós Zoltán	1 2
*Majláth Adolf v.	1 —	Suhayda György v.	1 —
Maioresku József	— —	Szatmári Ferencz	1 2
30Marko Miklós	1 2	Szilágyi Ágost v.	1 —
Markovits Fer. v.	1 —	Szunyogh István	1 2
Medvigy Mihály v.	1 —	50Váli Péter	1 2
*Mercea Viktor v.	1 —	Varga Ákos	1 2
*Pap Cornél k.	— —	Vermes Béla v.	1 —

Összesen: 252.

A † el jelölt joghallgatók az I. félévben rendkívüliek voltak.

A *-gal jelöltek ösztöndíjasok.

A k-val jelöltek egy évi önkéntesek.

Jegyzetek:

A v-vel jelöltek az I. félév befejeztével végbizonyítványt nyertek.

A kiknek neve mellett félév nincs kitéve, azok elmaradtak.

2) Vizsgálati engedélyt nyertek:

A vizsgálati engedélyt nyert egyének csak a ministeri engedély keltének évében vétetnek számba.

Az I. alapvizsgálatra:

Dubányi Imre m alszámvevő B.-Gyulán.

Felszeghy Béla, m. kir. adótiszt Szamosujvárott.

Happich Gyula, m. kir. adótiszt B.-Gyulán.

Kovács József, m. kir. hadapródiskolai tanár Nváradon.

- 5 Maller Géza, m. kir. posta- és távirtdatiszt Fiumében.
Ravazdy Barnabás, biharmegyei árvaszéki könyvelő.
Szász Ödön, városi számtiszt Marosvásárhelytt.

A II. alapvizsgálatra:

- Dubányi Imre, m. alszámvevő B.-Gyulán.
Felszeghy Béla, m. kir. adótiszt Szamosujvártt.
10 Happich Gyula, m. kir. adótiszt B.-Gyulán.
Kálmán Géza, volt pécsi joghallgató.
Kovács József m. k. hadapródiskolai tanár Nváradon.
Maller Géza, m. kir. posta- és távirtdatiszt Fiumében.
Ravazdy Barnabás, biharmegyei árvaszéki könyvelő.
15 Szász Ödön, városi számtiszt Marosvásárhelytt.

A jogtudományi államvizsgálatra:

- Dubányi Imre, m. alszámvevő B.-Gyulán.
Felszeghy Béla, m. kir. adótiszt Szamosujvártt.
Happich Gyula, m. kir. adótiszt B.-Gyulán.
Kovács József, m. k. hadapródiskolai tanár Nváradon.
20 Maller Géza, m. kir. posta- és távirtdatiszt Fiumében.
Mórocza Dénes, k. járásbirósági joggyakornok Aradon.
Ravazdy Barnabás, biharmegyei árvaszéki könyvelő.
Szász Ödön, városi számtiszt Marosvásárhelytt.

Az államtudományi államvizsgálatra:

- Dubányi Imre, m. alszámvevő B.-Gyulán.
25 Felszeghy Béla, m. kir. adótiszt Szamosujvártt.
Happich Gyula, m. kir. adótiszt B.-Gyulán.
Knapp Lajos, végzett bpesti t. egyetemi joghallgató.
Knapp Sándor, végzett bpesti t. egyetemi joghallgató.
Kovács József, m. k. hadapródiskolai tanár Nváradon.
30 Maller Géza, m. kir. posta- és távirtdatiszt Fiumében.
Ravazdy Barnabás, biharmegyei árvaszéki könyvelő.
Rokszin Sándor, m. közigazgatási gyakornok.
Szász Ödön, városi számtiszt Marosvásárhelytt.

Az államszámviteltanra beiratkoztak:

- Csapó Zoltán, magánhivatalnok.
Derzsi Gyula, magánhivatalnok.

- Erdélyi Bernát p. ü. hivatalnok.
 Fischhof Frigyes p. ü. hivatalnok.
 5 Guttman Károly, bankhivatalnok.
 Kun Arthur p. ü. végrehajtó.
 Ményhért László, p. ü. gyakornok.
 Schönberger Béla.
 Sággy Sándor, káptalani számtiszt.
 10 Somogyi Miklós p. ü. t.
 Vlád Gusztáv, bankhivatalnok.

Az intézetet általában látogatók száma 296 volt. A beíratott nyilvános joghallgatók számánál a múlt évihez képest gyarapodás 33, a vizsgaengedélyt nyert egyének számánál gyarapodás 23, az államszámviteltant hallgató tisztviselőknél gyarapodás 6, általános gyarapodás 62.

A nyilvános hallgatók között származás szerint volt:
 Abauj megyei 1, Arad megyei 21, Baranya megyei 1,
 Bars megyei 3, Békés megyei 11, Bereg megyei 4, Bihar
 megyei 123, Brassó megyei 1, Csanád megyei 3, Csik
 megyei 1, Fogaras megyei 1, Gömör megyei 1, Hajdu
 megyei 4, Háromszék megyei 1, Heves megyei 2, Hu-
 nyad megyei 3, Jász-Nagy-Kun-Szolnok megyei 4, Kolozs
 megyei 1, Krassó-Szörény megyei 7, Máramaros megyei
 2, Maros-Torda megyei 1, Pest-Pilis-Solt megyei 4, So-
 mogy megyei 1, Szabolcs megyei 5, Szathmár megyei 26,
 Szeben megyei 1, Székely-Udvarhely megyei 1, Szepes
 megyei 1, Szilágy megyei 2, Temes megyei 4, Torontál
 megyei 3, Ugocsa megyei 1, Ung megyei 3, Zala megyei
 1, Zemplén megyei 1, Zólyom megyei 2, összesen 252.

IX. A TANDIJ ALÓL EGÉSZEN S FÉLIG FELMENTETTEK KIMUTATÁSA.

Évfolyam		egészen	félíg	kor.	fill.
Az I. félévben	Az I. évfolyamban	2	10	320	—
	A II. évfolyamban	1	10	269	—
	A III. évfolyamban	4	1	204	—
	A IV. évfolyamban	4	7	333	—
	Összesen :	11	28	1126	—
A II. félévben	Az I. évfolyamban	2	10	295	—
	A II. évfolyamban	1	10	248	—
	A III. évfolyamban	4	1	187	—
	A IV. évfolyamban	2	2	96	—
	Összesen :	9	23	826	—

Az egész évben tehát 71 joghallgatónak 1952 kor. tandij engedtetett el.

Az ösztöndíjak, segélyegyleti díjak, elengedett tandíjak s a betegsegélyző alapból utalványozott segélyek együttvéve: 15138 koronára rúgtak.

X. TANANYAG.

I. Kötelező tantárgyak:

Első félév	Első évfolyam	Bevez. a jog- és államtudományokba, 2 óra. Római magánjog (institutiók), 8 óra. Magyar alkotmány és jogtörténet, 7 óra. Ethika, 4 óra.
	Második évfolyam	Nemzetgazdászat, 6 óra. Magyar magánjog, 5 óra. Jogbölcseészet, 6 óra. A XIX. század története, 4 óra.
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Büntetőjog, 5 óra. Polgári Törvénykezési jog, 5 óra. Magy. kereskedelmi és váltójog, 6 óra. Osztrák magánjog, 6 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Alkotmányi és kormányz. politika 5 óra. Magyar közigazgatási jog, 5 óra. Magyar pénzügyi jog, 5 óra. Egyházi jog, 7 óra.
Második félév	Első évfolyam	Római magánjog, 8 óra. Európai jogtörténet, 5 óra. Művelődéstörténet, 4 óra.
	Második évfolyam	Tételes nemzetközi jog, 3 óra. Pénzügytan, 4 óra. Magyar magánjog, 5 óra. Magyar közjog, 6 óra.
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Büntetőjog, 5 óra. Magyar állam statisztikája, 5 óra. Polgári Törvénykezési jog, 5 óra.
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Speciál collegiumok.

2. Speciál kollegiumok.

Az első félévben 6 tanár hirdetett hetenkint 21 órában 10 speciálkollegiumot, melyekre 518 joghallgató iratkozott be, a második félévben pedig 10 tanár hetenkint 34 órában 18 speciálkollegiumot, melyeket 742 joghallgató látogatott, ugyanis számos joghallgató több speciálkollegiumot választott.

Az egyes collegiumokat a következő táblázat tünteti föl:

A tanár neve	Az előadás tárgya		Hetenkinti óraszám	Hallgatók száma
	*Publicumok	† Kötelező tantárgyak		
<i>Az első félévben:</i>				
Bozóky	Codex Theodosianus ismertetése		1	90
"	Gaius olvasása		1	86
Szolcsányi	† A legújabb kor története		4	62
"	Belügyi igazgatás		2	22
"	Közgazdasági igazgatás		2	19
"	* Iparügyi közigazgatás		1	54
Ágoston	* Házasági vagyoni jogi rendszerek		1	37
Somló	A politika irodalmának története		2	18
"	Politikai seminarium		1	9
Károly	Ethika		4	88
Baróthy	Törvénytudomány		2	33
<i>A második félévben:</i>				
Bozóky	Pandekták		2	87
Persz	Jogtörténeti repetitorium		1	75
"	Államszámviteltan		2	65
Némethy	Művelődéstörténet		4	83
Molnár	A nemzetgazdaság különös tanai		2	29
Hoványi	* Jogbölcsészeti conversatórium		1	51
"	Szemelvények a jogbölcsészettől		2	12
"	Büntetőjogi gyakorlatok		1	19
Szolcsányi	Közigazgatási practicum		2	27
"	Ipari és forgalmi statisztika		3	28
Ágoston	Osztrák örökjog		2	16
"	Magyar bányajog		2	22
Somló	Közjogi repetitorium		2	54
"	Állami beavatkozás és individual.		1	24
"	* A sociológiáról		1	122
Mártonfy	A kereskedelmi ügyletekről		2	4
"	A végrehajtási eljárásról		2	4
Baróthy	Közegészségtan		2	20

XI. ÖSZTÖNDIJASOK.

Ösztöndíjat a következő joghallgatók élveztek :

Első évesek :

	Gelesian J. Fabius Jövedéki birság félét	400	koro- nával
	Kalotay Viktor, Száraz-félét	300	"
	Mandák Ernő, Dellinger-félét	240	"
	Német Jusztin, Papp Tódor-félét	300	"
5	Pop Leonidás, lugosi g. kath. káptalan-félét	200	"
	Schweger Lajos, Bibits-félét	420	"
	Sebők Elek, Winterhalter-félét	90	"
	Sferle János, Gozsdu-félét	400	"
	Südy Tibor, **) Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	30	"
10	Szerdahelyi Sándor**) " " " " " " " "	30	"
	Szilágyi Rezső, M. Terézia-féle kincstári f.	240	"

Másod évesek :

	Aszódi Imre, Jedlicska-Kondé-Szenczy-félét	60	"
	Babesku D. Emil, Gozsdu-félét	600	"
	Hetco Aurél, Dániel Danutiu-félét	600	"
15	Lánczy Ferencz, Jedlicska-Kondé-Szenczy-f.	60	"
	Lecső László, Jövedéki birság alap-félét	400	"
	Pacala Péter, Gozsdu-félét	500	"
	Péterfy Elemér, Alapy-félét	420	"
	Pópa Mihály, Gozsdu-félét	500	"
20	Prodanovits Tivadar, Gozsdu-félét	400	"

Harmad évesek :

	Alliquander Kálmán, Jedlicska-K.-Sz.-félét	60	"
	Ugyanaz, Brüll Lipót-félét	172	"
	Böszömenyi Béla, Alapy-félét	420	"
	Ciavici Ágoston, Gozsdu-félét	600	"

**) Csak a II. félévben.

25	Morvai Zsigmond, Száraz-félélet	600	koro- nával
	Popovits György, Ghiba-Birta-félélet	400	"

Negyed évesek:

	Bulzán János Gozsdu-félélet	350	"
	Crizán Aurél, Papp Tivadar-félélet	500	"
	Erdelt Béla, *) Jedlicska-Kondé-Szenczy-félélet	30	"
30	Fenyő László, Brüll Lipót-félélet	172	"
	Gáll Pál, Gozsdu-félélet	600	"
	Gerlán Gábor, Faur-félélet	240	"
	Hubián Miklós, Gozsdu-félélet	300	"
	Kotunovics Géza, győri kir. árva-alapítv.	200	"
35	Majláth Adolf, Jövedéki birság-alap-félélet	400	"
	Mercea Viktor, Gozsdu félélet	600	"
	Pap Cornél, Ghiba Birta-félélet	400	"
	Popity János, *) Jedlicska-Kondé-Sz-félélet	30	"
	Sipos Ernő, Alapy-félélet	420	"

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Végzett joghallgatók:

40	Krüger Jenő, Alapy-félélet	420	"
	Molnár Kálmán, Alapy-félélet	420	"

XII. VIZSGÁLATOK.

Az 1874. évi Szabályzat 51. §-a értelmében a joghallgatók előmenetelének figyelemmel kísérése szempontjából sürűen tartattak colloquiumok nemcsak a kötelező, hanem egynémely speciálcollegiumokból is, az összes colloquiumok száma 1895 volt.

A jelen 1903/1904. tanév folyama alatt letett alap-és államvizsgálatok eredménye pedig a következő:

*) Csak az I. félévben.

1903. évi szeptember 1-től 1904. június végéig*)

Letette az	Nyilvános rendes joghallgató	Ministeri engedély folytán	képesített			Felfüggesztett	Összesen
			Kitüntetéssel	Egyhangul g vagy szó többséggel	Nem		
Első alapvizsgálatot .	84	2	8	58	8	12	86
Második alapvizsg. .	68	—	8	53	1	6	68
Államtud. államvizsg.	18	2	—	14	3	3	20
Jogtud. államvizsg. .	12	1	—	9	1	3	13
Főösszeg	182	5	16	134	13	24	187
%	97.32	2.68	8.55	71.65	6.97	12.83	100

A jogtanulók szorgalmának fokozása szempontjából a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur 1902. márczius 19-én 14705. sz. alatt kelt szabályrendeletével**) elrendelni méltóztatott, hogy azon jogtanulók nevei, kik az alap- s illetőleg államvizsgálatokat kitüntetéssel teszik le, a VKOM Hivatalos Közlönyének a tanévet követő szeptember hó 1-én megjelenő számában évenként külön rovatban közzététessenek. E végből felhívta az igazgató-

*) Ezen táblás kimutatás az egész tanév alatt letelt összes alap és államvizsgálatok eredményét tünteti föl, melyben a mult évekről elmaradt pót- és javítóvizsgálatok is benfoglaltatnak, ellenben a 63-ik lapon lévő táblázathoz csak az idej joghallgatók vizsgálatai vannak feltüntetve.

**) Megjelent a VKOM Hivatalos Közlönye 1902. évi április 1-én kiadott 7. számában

kat, hogy a vezetésük alatt álló főiskolán kitüntetéssel vizsgázott tanulók névjegyzékét minden évben a tanévet követő augusztus hó 1-ig közvetlenül a Hivatalos Közlöny szerkesztőségéhez czímezve küldjék be.

Ezen intézkedésével a minister úr ő nagyméltósága alkalmat kívánt nyújtani arra, hogy egyrészt a valóban tehetséges és szorgalmas tanulók munkájoknak jól megérdemelt jutalmát elnyerjék, az életben biztos és képességeiknek megfelelő megélhetési módhoz és munkakörhöz jussanak, s hogy másrészt azok, kik a főiskolából távozó ifjak jövő működési körének kijelölésére hivatvák, évről évre megtudják azok neveit, a kiket az alaposabb képzettséget igénylő helyekre első sorban állíthatnak.

A helybeli kir. kath. jogakadémia hallgatói közül *kitüntetéssel* tették le:

1) Az első alapvizsgálatot: *Ciaklan Virgil, Fodor Lipót, Hirschmann Gyula, Iklozán Damaszkin, Ney Pál, Porsch Fózsef, Sferle Fános, Südy Tibor.*

2) A második alapvizsgálatot: *Böszörményi Andor, Dobó Miklós, Fényes Ödön, László Árpád, Lecső László, Ney Andor, Schwarcz István, Szunyogh Péter.*

A kitüntetéssel vizsgázott fentebbi joghallgatók nevei a helybeli napilapokban is közöltettek.

A leczkekönyv aláírása az I. félévben 8 első éves joghallgatótól megtagadtatott, 1 első éves joghallgatónál a második félévben tanusítandó szorgalomtól tétetett függővé.

KIMUTATÁSA

a második félévi joghallgatóknak atyjok vagy gyámjok polgári állása szerint:

Atyja vagy gyámjá- nak pol- gári állása nevezete- sen:	Földműves	Közép- és nagybirtokos	Kisiparos és kereskedő	Nagyiparos és kereskedő	Tanár, tanító, lelkész	Egyéb okleveles	Egyéb értelmiségű	Állami	Hatósági	Községi	Magán	Hadi	Szolga	Önálló	Összesen
								tisztviselő							
	21	19	31	1	16	16	20	22	9	10	5	1	2	15	188

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIV. AKADEMIAI KÖNYVTÁR.

A könyvtárt az idén is sűrűen használták, szám szerint 319 egyén 1015 művet használt.

A könyvtár állása 1903. január 1-én volt 12827 köt. 62903 kor. 96 fillér,
 1903. évi gyarap. vétel utján 149 " 1438 " 65 "
 ajándék utján 129 " 164 " 46 "
 s így állása 1903. deczemb.
 végén 13105 köt. 64507 kor. 67 fillér,
 értékben.

XV. LEVÉLTÁRI SZEMLE.

A kar a lefolyt évben összesen 15 értekezletet tartott. Az iktatókönyv szerint beérkezett 1903. évi jul. 1-től 1904. évi jun. 30-ig 632 ügydarab, ezek között 10 miniszteri szabályrendelet.

Az érdekesb levéltári okmányok a következők:

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
1902/3 614	jul. 4.	Az 1902—3. tanév első feléről szóló tandíj számadás felülbírálás végett a VKOM számvevőséghez átküldetik.
615	45483. jun. 30	A nm. VKOM a konzuli Akadémiára vonatkozó pályázati hirdetményt küldi.
616	41287. jun. 29	Ugyanaz a mtanároknak 139 kor. 70 fillér jutalomdíjat utalványoz.
618	jul. 5.	Az 1902—1903. tanévi statisztikai Főkimutatás az orsz. közp. Stat. Hivatalnak megküldetik.
620	46276. jul. 3.	A nm. VKOM az 1903—1904. tanév I. felére megállapított tanrendet jóváhagyja.
623	46278. jul. 5.	Ugyanaz az 1903—904. tanévre megalkotott alap- és államvizsgálati bizottságokat megerősíti s egyuttal az államtudományi államvizsgálati bizottság kültagjává Beöthy László dr. főispánt, a jogtudományi államvizsgálati bizottság kültagjává Sável Kálmán kir. főügyészt kinevezi.
628	jul. 12.	Dr. Pauler Gyula orsz. főlevéltárnok gyászjelentése. Az igazgató részvétírata.
629	jul. 12.	A lillei egyetem 1903—1904. tanévi tanrendjét küldi és csereviszonyt ajánl fel.
630	jul. 13.	Az 1902—1903. évi Almanach felterjesztetik és szétküldetik.

Levél. szám	Idegen szám	T á r g y
631	—	A kitüntetéssel vizsgázott joghallgatók nevei felterjesztetnek.
639	2300. jul. 16.	Mgos. dr. Laurán Ágost g. kath. káptalani helynök meghívja a kart dr. Radu Demeter g. kath. püspök 1903. aug. 16-án tartandó beiktató ünnepélyére.
640	14790. jul. 11.	A nm. VKOM számvevősége az 1902-3. tanév I. feléről szóló tandíjszámadást helyesnek találja.
641	55160. jun. 25	A m. kir. földmivelésügyi miniszter úr megküldi a Népszerű erdészeti növénytan II. füzetét a könyvtár számára.
642	jul. 19.	Pozsonyi tanrend.
645	58. jun. 19.	A m. kir. kereskedelemügyi miniszter megküldi a Társadalmi múzeum berendezéséről és első évi működéséről szóló jelentést a könyvtár számára.
646	1344. jul. 21.	Az orsz. levéltár igazgatóságának válasza a néhai dr. Pauler Gyula elhunytá alkalmából küldött részvétliratra.
647	2725. elnöki jul. 16.	A nm. VKOM. megküldi Brassó város tört. kútfőinek IV. kötetét a könyvtár számára.
648	1574. jul. 24.	Mgos Vinkler József kápt. helynök meghívja az igazgatót s a tanári kart a f. hó 27-én XIII. Leó pápáért tartandó requiemre.
649	124712. jul. 17.	A nm. m. kir. belügyi miniszter megküldi a városok gyámpénztári kezelésére vonatkozó Utasítást.
650	jul. 26.	A bécsi osztrák VKOM megköszöni az intézeti Almanachot s a tanrendeket.
652	14997. jul. 27.	A nm. VKOM számvevősége az igazgató kezelése alatt álló alapok 1902-3. évi számadását helyesnek találja.
657	1703. aug. 10.	Mgos Vinkler József kápt. helynök

Levél. szám	Idegen szám	T á r g y
	.	meghivja az igazgatót s a tanári kart a f. hó 18-án mint ő Felsőége születése s f. hó 20-án mint Szent István napján tartandó ünnepélyes isteni tiszteletre.
658	51854. aug. 31	A nm. VKOM az akademia nyomda-számlájára 354 korona 50 fillért utalványoz.
660	596. aug. 5.	A muzeumok és könyvtárak főfelügyelősége megküldi Leitgeb J. Közgazdasági Tanulmányait a Svájc és Magyarország cz. műveit a könyvtár számára.
661	aug. 15.	Debreczeni tanrend.
662	--	Kecskeméti tanrend.
663	--	Egri tanrend.
665	--	Csernoviczi egyetemi tanrend.
666	aug. 22.	Hámos Gy. Rozsnyóról „Jövők” cz. művét beküldi a könyvtár számára.
669	45135. aug. 21	<i>Szabályrendelet</i> a külföldi egyetemekről jövő hallgatóknak, ha személyesen jelentkeznek, márcz. 15-ig leendő fölvétele tárgyában.
670	2175. aug. 13.	Körmöczbánya sz. kir. és főbányaváros a Campione-féle 320 koronás ösztöndíj állomás betöltésére vonatkozó pályázati hirdetést küldi.
672	aug. 31.	Pécsi tanrend.
693	--	Az 1902—1903. második félévi tandíj számadás a VKOM számvevőségéhez átküldetik.
1903/4		
7	2460. aug. 28.	Körmöczbánya sz. kir. és főbányaváros a Vallovcics Mihály-féle 283 koronás ösztöndíj állomás betöltésére vonatkozó pályázati hirdetést küldi.
8	3240. eln. aug. 31.	A VKOM rendelete Deák Ferencz emlékünnepe rendezése tárgyában.
17	sept. 12.	Eperjesi tanrend.

Levél. szám	Idegen szám	T á r g y
18 82	— sept. 21.	Egri Évkönyv. Felterjesztés dr. Baróthy Ákos városi tiszti főorvosnak a tszéki orvostan és közegészségtan mtanárává le- endő kineveztetése iránt.
87	2711.	A m. k. állatorvosi főiskola Év- könyve.
94	18798. sept.17	A VKOM számvevősége az 1902—3. tanév második feléről készített tandij-számadást helyesnek találja.
100	65696. sept.22	A nm. VKOM helybenhagyja a kar javaslatát a polg. tkezés tanszé- kének helyettesítése tárgyában és elrendeli a végleges betöltésre vonatkozó pályázati hirdetés ter- vezetének felterjesztését. Meg- történt.
101	sept. 26.	Máramarosszigeti tanrend.
105	2050. sept.28.	Mgos Vinkler J. káptalani helynök tudatja, hogy okt. 4. mint ő cs. és apost. kir. Felsege legm. neve- napján reggeli 9 órakor a hely- beli székesegyházban Te Deum lesz.
115	64833. sept.26	A lugosi m. kir. pénzügyigazgató- ság tudatja, hogy Gelesán Fábius I. évi joghallgatónak a jövedéki birság-alapból engedélyezett ösz- töndíja évi 400 koronára emeltetett.
119	okt. 10.	Néhai dr. Szeredy József apát-kanó- nok, pécsi joglyceumi igazgató gyászlapja. Részvétirat.
129	okt. 15.	Az 1903—1903. tanévre beirt jog- hallgatók száma felterjesztetik.
132	8013. sept.25.	A nm. m. kir. földmivelésügyi mi- nister a „Világ 1903. évi gabona- termése“ cz. munkát megküldi a könyvtár számára.
133	8461. okt. 12	Ugyanaz megküldi a „Mezőgazda- sági házi ipar“ cz. munkát a könyv- tár számára.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
138	okt. 22.	Az ösztöndijas joghallgatók rovatosa kimutatása felterjesztetik.
145	78242. okt. 23.	A nm. VKOM a megürült tanszékre pályázatot hirdet f. évi decz. 1-ig.
148	521. okt. 22.	A muzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége a „Vác” cz. ismertető kalauzt küldi a könyvtár számára.
149	538. okt. 24.	Ugyanaz az „Emlékkönyv a gör. szert. kath. magyarok római zarándoklatáról” cz. munkát küldi a könyvtár számára.
150	nov. 1.	A bécsi m. kir. t. egyetem legújabb kiadványait küldi.
156	nov. 4.	Néhai Kotunovics Sándor premontrei főgymnasiumi igazgató gyászlapja. A kar részvétirata.
157	4239. eln. nov. 3.	Nm Dr. Wlassics Gyula volt vallás- és közoktatásügyi m. kir. min. kir. min. kir. minister búcsúlevele. A kar válasza.
159	nov. 5.	A kar üdvözlő felirata nm. dr. Berzeviczy Albert vallás és közoktatásügyi m. kir. minister urhoz.
160	11574. okt. 21.	A polgármester tudatja, hogy a VKOM a város által a jogászegylet javára tett 1000 koronás alapítvány 1902. évi kamatainak felhasználásáról készített számadást helyesnek találta.
163	nov. 8.	Borsod-vármegye megküldi Miklós Ödön beszédét, melyet a Deák Ferencz emlékünnepélyen mondott.
168	69238. okt. 5.	A nm. VKOM az 1903—4. tanévtől kezdve Dr. Baróthy Ákos városi tiszti főorvost bizza meg a közegészségtan előadásával.
171	4368. eln. nov. 7.	Nm. Dr. Berzeviczy Albert ur tudatja, hogy a vallás és közoktatásügyi ministerium vezetését átvette.
174	9096. okt. 28.	A m. kir. földmivelésügyi minister

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
175	9337. okt. 27.	megküldi a „Nemes fűz termelése“ cz. munkát a könyvtár számára.
177	nov. 13.	Ugyanaz a „Magyarország földművelésügye 1897—1903“ cz. munkát küldi a könyvtár számára.
180	2407. nov. 9.	A nm. VKOM ur válasza a kar üdvözlő feliratára.
182	nov. 17.	A nagyváradi tankerületi főigazgató tudatja, hogy a nm. VKOM Alliquander Ödön joghallgatót a még 1886-évi engedélyezett 154 korona nevelési járulék élvezetében az 1903. 4. tanévre is meghagyta.
189	89961. nov. 7.	Dr. Nagy Mór, kolozsvár városi tanácsosa „Fides a római jogban“ cz. munkáját küldte a könyvtár számára.
196	579. nov. 25.	A nm. m. kir. földművelésügyi miniszter megküldi az 1902. évi állategészségügyi Evkönyvet a könyvtár számára.
205	586. nov. 25.	A nagyváradi prémontrei főgymnasion tanári karának válasza a részvétiratra.
210	580. nov. 25.	A múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége „Geócze Sarolta: Ruskin élete és tanítása“ cz. munkát küldi a könyvtár számára.
211	decz. 6.	Ugyanaz a „Kassai múzeum“ cz. két kötetes művét küldi.
214	894. decz. 1.	Stringo János joghallgató gyászlapja.
224	2200. decz. 15.	A m. mezőgazdasági múzeum szak-katalogusát küldi.
225	1154. decz. 7.	A biharmegyei m. kir. államépítészeti hivatal az akadémiai épületen teljesített javítási munkálatok felülvizsgálatáról szóló jegyzőkönyvet küldi. Felterjesztetett.
		A m. kir. postatakarékpénztár megküldi 1902. évi működéséről szóló jelentését.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
228	decz 18	A II. félévi tanrend megerősítés végett felterjesztetik.
234	98206. decz. 9.	A nm. VKOM dr. Hoványi Gyula ny. r. tanárt 1903. okt. 1-től évi 4800 korona fizetéssel a VII. fizetési osztály első fokozatába lépteti elő.
235	149. decz. 17.	A kecskeméti ev. ref. jogakadémia pályázati hirdetménye a római jog tanszékének betöltésére.
243	101639—1903 decz. 26.	A nm. VKOM az 1903—1904. második félévi tanrendet jóváhagyja.
244	1904. jan. 1.	Pécsi tanrend.
247	4701. eln. 1903.	A nm. VKOM <i>szabályrendelete</i> a népfelkelési szolgálat alól ideiglenesen felmentendő egyénekre vonatkozó időszaki jelentések tárgyában.
248	4337. eln. 1903.	Ugyanannak <i>szabályrendelete</i> a köztisztviselők egészségi állapotának megvizsgálása tárgyában.
249	4940. eln.	Meghívó Nagyvárad város új székházának jan. 10. leendő ünnepélyes megnyitása alkalmából tartandó ünnepélyes díszközgyűlésre.
251	jan. 8.	Nagy Ferencz kir. tszéki elnök gyászlapja.
252	jan. 9.	Kecskeméti tanrend.
253	18787. jan. 1.	A m. kir. lottójövedéki Igazgatóság 10 drb jótékonycélú államsorsjegyet küld, melyeket a kar megtartott.
255	jan. 10.	Egri tanrend.
261	jan. 11.	Pozsonyi tanrend.
262	33292—1903 jan. 9.	A nm. VKOM számvevősége az akadémia épületén 1903. évben fogatosított helyreállítási munkálatok költségeire utalványozott 1356 kor. 23 fillérről beterjesztett számadást helyesnek találta.
264	12. eln. jan. 11.	A nm. VKOM <i>szabályrendelete</i> a 600 koronát meghaladó ipari munkák

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
267	70665—1903 jan. 9.	nyilvános pályázat útján való biztosítása tárgyában. A nm. VKOM rendelete, hogy a f. tanfélév végén csak a tényleges besoroztatásokat igazoló joghallgatóknak adható ki a végbizonyítvány 7 szabályszerű félév alapján
269	jan. 14.	Eperjesi taurend.
270	101406—1903 jan. 8.	A nm. VKOM tudatja, hogy Kertész István hivatalszolga évi fizetését az 1904. évi költségvetésbe 800 koronával és ruhailletményrel vette fel.
288	567.eln.jan.16	Ugyanaz a kar s a hivatalszolga részére kiutalja az 1903. évi fizetési pótléket.
292	100123—1903 jan. 19.	Ugyanaz Dr. Mártonfy Marczel királyi albirót a megüresedett m. kereskedelmi s váltó valamint polg. ügykezesi jog tanszékére ny. rk. tanárrá nevezi ki a VIII. fizetési osztály utolsó fokozatába.
300	93765. jan. 25.	Ugyanaz Dr. Baróthy Ákos városi-tisztai főorvost a tszéki orvostan előadásával bizta meg mtanári minőségben.
316	96580—1903 jan. 27.	Ugyanannak <i>szabályrendelete</i> , melynek értelmében oly egyetemi hallgatók, kik az egyetemen két vagy több félévet töltöttek, de az I. alapvizsgálatot ugyanott meg sem kísérelték, ha jogakademián újra egy félévet hallgatnak ennek alapján külön min. engedély nélkül az I. alapvizsgálatra bocsáthatók.
322	febr. 4.	Az 1903. évi ügyviteli, hetestartási és vízhasználati díj-átalányról készített számadás felülbírálás végétt a nm. VKOM számvevőségéhez átküldöttük.
323	—	Hasonlóképen az 1903. évi könyvtári számadás.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
324	—	Hasonlóképen az 1903. évi irodai átalányról készített számadás.
326	96579—1903 jan. 23.	A nm. VKOM Dr. Hoványi Gyula ny. r. tanárnak a tkezesi eljárás helyettesítéséért 500 koronát, Dr. Ágoston Péter ny. rk. tanárnak a kereskedelmi és váltójog helyettesítéséért 600 kor. utalványoz.
327	104014—1903 jan. 25.	Ugyanaz Dr. Barótlly Ákos mta-nárnak a tszéki orvostan előadásáért 200 korona jutalomdíjat utalványoz.
340	I. 16/230. febr. 9.	A nm m. kir. igazságügyi minister az ált. polg. tkv. tervezetének tárgyalását előkészítő föelőadmány — s a tervezetre vonatkozó bírálati anyag I. kötetét küldi a könyvtár számára.
342	755. eln. febr. 10.	A nm. VKOM Dr. Hoványi Gyula ny. r. tanárnak az 1903. évi fizetési pótlék fejében még 200 koronát utalványoz.
350	14628. febr.13	Ugyanaz Dr. Mártonffy Marczel ny. rk. tanárnak f. é. márcz. 1-ig terjedő szabadságidőt engedélyez.
355	febr. 20.	A II. félévre beirt joghallgatók száma felterjesztetik.
361	47242. febr.18	A nm. VKOM. leirata az igazgató kezelése alatt álló alapítványi tőkének m. állami kötvényekbe leendő befektetése tárgyában.
363	14630. febr.18	Ugyanaz Dr. Mártonffy Marczel ny. rk. tanárt az I. alap- és a jogtudományi államvizsgálati bizottságokba vizsgálati bizottsági taggá kinevezi.
372	febr. 29.	A neuchateli akademia szünidei francia tanfolyamainak programját küldi.
378	14629. febr.22	A nm. VKOM dr. Mártonfy Marczel ny. r. tanár fizetését és lakpénzét utalványozza.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
379	2403. m.é. okt.	A szászsebesi ev. ref. templom gyűjtő-ive.
385	21066. márc. 3	A nm. VKOM a könyvtári jutalomdíjat f. évi márcz. 1-től dr. Hoványi Gyula részére utalványozza.
389	márc. 11.	A kolozsvári Ferencz József t. egyetem a tanév megnyitó ünnepélyén elmondott beszédeket küldi.
393	376.	Szegedi siket-néma és vakok intézetének gyűjtő-ive.
396	18435. márc. 8	A nm. p. ü. minster rendelete, melynek értelmében a jövedéki bírság-alap fölös összegeiből 1904—5-től kezdve jogakadémiai hallgatók is részesülhetnek 120, 200, 300, 400 korona ösztöndíjban.
409	márcz. 12.	A polgármester, mint a központi választmány elnöke a választáson jogosult tanárok névjegyzékének átküldését kéri. Átküldetett.
410	858. márc. 29	Nm. Dr. Szmrecsányi Pál püspök ur meghívja az igazgatót, a tanári kart s az akadémiai ifjúságot a feltámadási ünnepre.
411	april 2.	Lembergi tanrend.
412	19853. márc. 25	A nm. VKOM. rendelete az igazgató kezelése alatt álló alapítványi tőkék készpénzbeli értékének a m. kir. központi állampénztárba leendő beküldése iránt. 10700 korona beküldetik.
415	23351. márc. 28	Ugyanannak pályázati hirdetése a pozsonyi kir. jogakadémián betöltendő magyar s osztrák magánjogi tanszékre vonatkozólag.
418	april 8.	Prágai tanrend.
419	—	A kar üdvözlő irata mgos Vinkler József felszentelt püspök, káptalani nagyprépost urhoz gyémántmiséje alkalmából.
420	april 9.	Mgos Vinkler József püspök ur válasza.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
422	1358.	A nm. VKOM Szalay J. Magyarország Tört. Emlékei cz. diszművének II. kötetét küldi a könyvtár számára.
423	934. april 8.	Mgos Viukler J. püspök úr meghívja az igazgatóságot, a tanári kart s az akadémiai ifjuságot a f. évi april hó 11-én mint nemzeti ünnepen a székesegyházban tartandó ünnepélyes isteni tiszteletre.
430	1682. eln. april 8.	A nm. VKOM rendelete az 1903. május 1. és 1904. márcz. 29. közötti időszakban beérkezett helyegtelen beadványok megletezése tárgyában.
433	26959 márc.20	Ugyanaz közli a Romániában fennálló tanulmányi és minősítési feltételeket.
434	1628. eln. Cluj márc. 8.	A nm. m. kir. földművelési minister megküldi az „Utmutatót a Gazd. tudósítók számára 1904.” a könyvtár részére.
440	629. april 11	Bécsi cs. k. t. egyetemi tanrend.
442	32179. apr. 16.	A nm. VKOM tudatja, hogy a szt.-lousi világkiállításon f. évi szept. 28—30. napjain ált jogász kongresszus fog tartatni.
443	61325. apr. 15.	Ugyanaz fedezet hiányában a vilámvilágítás bevezetését az akadémiai épületbe nem engedélyezi.
444	márc. 12.	A budapesti m. k. t. egyetem Rectora megküldi az egyetem m. évi Almanachját, az 1903—4. tanévi tanrendeket s az egyetemi ünnepélyeken m. é. május 13-án és szept. 15. tartott beszédeket a könyvtár számára.
445	2075. eln. márc. 26.	A nm. m. kir. földművelési minister megküldi dr. Turzon János „A bükkfa korhadása és konzerválása” cz. művét a könyvtár számára.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
446	12494. apr. 15.	A nm. VKOM dr. Ágoston Péter ny. rk. tanárt ny. r. tanárrá nevezi ki s fizetését f. é. ápr. 16-tól, lakpénzét f. é. jul. 1-től utalványozza.
449	3315. apr. 28.	A nm. VKOM számvevősége az 1903. évi irodai-átalány számadást helyesnek találja.
450	3317. apr. 28.	Ugyanaz az 1903. évi ügyviteli hentes tartási és vízhasználati átalányról s a nyomda költségekre utalványozott 354 k. 50 f. felhasználásáról készített számadást helyesnek találja.
453	1342. eln. apr. 22.	A nm. VKOM <i>Szabályrendelete</i> a költségvetési javadalmaktól eltérő kiadásoknak előleges engedély nélkül való mellőzése s engedélyezés esetén még az illető kezelési évben leendő elszámolása tárgyában.
454	508. eln. márc. 28.	Ugyanannak <i>Szabályrendelete</i> a travniki gimnázium érettségi bizonyítványai érvényének 1909—1910. végéig leendő meghosszabbítása tárgyában.
456	máj. 4.	Átirat a biharmegyei államépítészeti hivatalhoz a szünidő alatt fogatatosítandó javítási munkálatok összeállítása és költségvetés készítése iránt.
460	34029. apr. 18.	A nm. VKOM tudatja, hogy a m. kir. központi állampénztárt utasította, hogy a beküldött 10700 koronáért kötményezett 4% os magyar koronajáradék kötvényeket küldjön az igazgatóságnak megőrzés és kezelés végett.
463	máj. 7.	A kolozsvári Szt.-Imre-egyesület felhívása pártolásra.
464	402.	Az Emke gyűjtő-ívet küld a Körösi Csoma Sándornak emelendő emlékére.

Levél. szám	Idegen szám	T á r g y
466	máj. 8.	Az Athenaeum irodalmi intézet és könyvnyomda részvény-társaság gyászjelentését küldi Jókai Mór haláláról.
468	38770. máj. 2	A nm. VKOM tudatja, hogy az (egyetemi) tanulmányi és lakpénzszabályzat 75. §-ának 2-ik bekezdést mint végrehajthatatlan rendelkezést hatályon kívül helyezte.
469	335. máj. 5.	Dr. Rapaics Rajmond ur tudatja, hogy az egri érseki joglyceum igazgatójává nevezetett ki.
473	900. máj. 14.	A biharmegyei államépítészeti hivatal átteszi a nagyszünet alatt foganatosítandó javítási munkálatokról készített költségvetést. Engedély adás végett felterjesztetik.
481	máj. 25.	A kar Dr. Haller Károly egyetemi jogtanárt, 40 évi tanári jubileuma alkalmából táviratilag üdvözli.
489	1355. máj. 26.	Nm. Dr. Szmrecsányi Pál püspök meghívja az igazgatóságot, a tanári kart s az akadémiai ifjúságot az úrnapi ünnepélyes isteni tiszteletre.
491	41782. máj.16.	A nm. VKOM az igazgató, a tanári kar s a hivatalszolga részére Ő csász. és apost. kir. Felsege f. é. máj. hó 4-én kelt legf. elhatározása alapján a hasonló alkalmazású állami alkalmazottak számára az 1904: I. t. cz. által megállapítottal azonos fizetési pótlékot utalványozza.
492	42447. máj.19.	Ugyanaz a javítási munkálatokat 1198 kor. 56 fill. erejéig engedélyezi. (473.)
493	1475. eln. máj. 16.	Ugyanaz a „Magyarország közoktatásügye“ 1902. évben cz. művet megküldi a könyvtár számára.
501	1188. eln. máj. 19.	A nm. m. kir. kereskedelemügyi minster megküldi 1902. évi működé-

Levélt szám	Idegen szám	T á r g y
502	191. máj. 25.	séről szóló jelentését a könyvtár számára. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület theologiai fakultása a kar véleményét kéri Dr. Gidófalvy István kolozsvári kir. közjegyző munkálataira az „Önképző körök“ tárgyában.
504	45976 jun. 3.	A nm. VKOM <i>Szabályrendelete</i> a zágrábi egyetemi s a magyar egyetemi és jogakadémiai joghallgatók viszonyossága tekintetében az alap- államvizsgálatok és szigorlatok letétele tárgyában.
509	jun. 14.	Meghívó a nagybányai városi múzeum megnyitási ünnepélyére jun. 19-én.
512	46995. jun. 7.	A nm. VKOM a cs. és kir. konzuli akadémia pályázati hirdetményét küldi az 1904—5. tanévre.
514	1211. eln. jun. 9.	Ugyanannak rendelete az építkezési szerződésekbe felveendő záradék tárgyában, hogy az építkezéshez és berendezéshez csak a magyar állam területén termelt, előállított és gyártott anyagok fognak felhasználatni.
517	46240. jun. 11.	Ugyanannak rendelete, hogy azon körülmény, vajjon valamely államvizsgálat pótlás vagy ismétlés folytán tételt-e le, az államvizsgálati bizonyítványban fel nem említendő.
518	7822.	A m. kir. központi állampénztár 4 drb kötményezett kötvényt és 397 kor. 48 fillér készpénzt küld az akadémiai alapítványok tőkéje fejében.
520	10550. jun. 16.	A nm. VKOM számvevősege az 1903. évi könyvtári számadást s a könyvtár gyarapodását feltüntető pótleltárt helyesnek találja.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
522	jun. 21.	A Strassburgban megjelenő Minerva című főtanodai Évkönyv szerkesztősége az akadémia 1903 - 4. évi adatait kéri. Elküldettek.
525	2345. jun. 18.	Rimler Károly polgármester tudatja, hogy a városi tanács miután az idén az akademián van a sor, a két egyenkint 172 koronás Brüll Lipót-féle ösztöndíjt Alliquander Kálmán III. és Fenyő László IV. éves joghallgatóknak adományozta.
526	339. jun. 17.	A muzeumok és könyvtárak orsz. felügyelőségének átírata a könyvtári kettős példányok kicserélése tárgyában.
528	16/245. jun. 20.	A nm. m. kir. igazságügyi minister úr a m. ált. polg. tkv. tervezetere vonatkozó birálati anyag II. kötetét küldi a könyvtár számára.
531	jun. 27.	Az 1904. 5. tanév I. felére megállapított tanrend megerősítés végett felterjesztetik.
532	—	Az Athenaeum az akadémia legújabb személyzeti adatait kéri. Elküldettek.
535	2205.	A m. vörös kereszt-egylet negyed százados működését feltüntető diszkadású könyvét küldi a könyvtár számára.
536	jun. 28.	Felterjesztés Kertész I. hivatalosolga ruházati átalányának kiutalása s nevezettnek hosszú évi szolgálataira való tekintettel magasabb fizetési osztályba leendő előléptetése iránt.
538	jun. 28.	Felterjesztés az 1904—5. tanévre megalakított alap- és államvizsgálati bizottságok megerősítése tárgyában.
542	—	Jelentés a kar személyzetében beállott változásokról.

Levélt. szám	Idegen szám	T á r g y
543	—	Az ösztöndijas joghallgatók II. félévi kimutatása felterjesztetik.
544	—	Záró jelentés az 1903—1904. tanévről.

Figyelmeztetés

A beiktatások és beiratások az 1904/1905. tanévre foiyó évi szeptember 1—12-ig az igazgatónál, 15-ig az egyes tanároknál eszközöltenek, ezen napon túl a fölvétel csak külön engedély alapján történhetik.

A pót- és ismétlő alapvizsgálatok f. évi szept. 9-től 14-ig tartanak. U Cluj / Central University Library Cluj

A „Veni Sancte“ szept. 15-én lesz, a nyilvános előadások szept. 16-án kezdetnek meg.

Kelt Nagyváradon, 1904. július 1-én.

Az igazgatóság.

Tartalom.

	Lap.
I. Történelmi visszatekintés	3
II. A jogtanári kar személyzete	4
III. Vizsgálati bizottságok	6
IV. Az 1903/1904. tanév története	7
V. A tanárok irodalmi működése	44
VI. Ifjúsági egyletek	46
VII. A tanárok és az általuk előadott tantárgyak átnézete	48
VIII. Akadémiai hallgatók	50
IX. A tandíj alól egészen és félig felmentettek kimutatása	56
X. Tananyag	57
XI. Ösztöndíjasok	59
XII. Vizsgálatok	60
XIII. A joghallgatók statisztikai átnézete	63
XIV. Akadémiai könyvtár	64
XV. Levéltári szemle	65